

steg

Tidsskrift for kristen folkehøgskole nr 4 • 2024 • 88. årgang

Våre fortellinger

Vi må nå Trump-gutta **side 4**

Den kristne folkehøgskolens
fortid, nåtid og fremtid **side 6-15**

Klar for ny folkehøgskolefestival **side 30**

Tom Arne Møllerbråten,
redaktør

Våre fortellinger viser hvem vi er

I vår folkehøgskolehverdag bruker vi veldig mye tid på å fortelle. Folkehøgskole er fortellingens skoleslag. Vi vil at elevene våre skal fortelle. Ofte. Fortell om turen! Fortell hvordan du opplevde seminaret! Fortell om hva dere gjorde på linja! Fortell om oppturer og nedturer i uka som har vært! Highs and Lows. Og vi lytter. Vi blir antakelig både gode fortellere og lyttere av å leve i en slik hverdag.

Fortell hvem du er! I mange av klassene skal elevene også fortelle sin livshistorie, eller ryggsekkhistorie som det heter på reiselinjene hos oss. Og de kan velge et valgfag der poenget er å skrive sin troshistorie og fortelle den til de andre etterpå. Vi lytter og vet at nå er det kvalitetstid på folkehøgskolen.

I tusenvis av år har vi mennesker fortalt hverandre historier, gjerne ved bålet om kvelden. Og vi har laget oss store kollektive fortellinger som senere har blitt skrevet ned. Eldgamle myter, sagn og eventyr. Hvert sted og hvert folk fikk sine grunnfortellinger som sa noe om hvem de var og hvor de kom fra.

I vår vestlige verden fikk vi for to tusen år siden en stor grunnfortelling om verden, menneskene og Gud. Vår grunnfortelling finner vi i Bibelen, der mange små fortellinger til sammen utgjør historien om oss. Så sentral er denne fortellingen at den kanadiske litteraturviteren Northrop Frye mente Bibelen var «Den store koden» til all vestlig litteratur. Forstod du ikke Bibelen, forstod du heller ikke litteraturen. Denne grunnfortellingen har gitt oss identitet, også når vi slutter å tro på den.

I Norge var det på 1800-tallet viktig å samle inn fortellingene som ga oss norsk identitet. Folkets arv skulle børstes støv av og skrives ned. I Danmark holdt Grundtvig folkets fortellinger og arv høyt. Historie er viktig både for folk og folkehøgskole.

Folkehøgskolen har sin historie. Den kristne folkehøgskolen har sin historie. NKF har sin historie. Og den enkelte skole har sin. Hvilken fortelling forteller vi om oss selv? Hvilken fortelling forteller vi om de andre? Av og til må vi justere historiefortellingen vår fordi vi får ny innsikt, fordi vi beveger oss eller får behov for å trekke fram andre sider enn vi tidligere fortalte om.

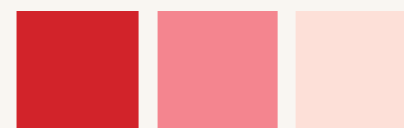
En fortelling er aldri objektiv, verken når vi forteller vår personlige historie eller når vi forteller historien til et land eller folkehøgskole. Men fortellingene viser alltid hva som er viktig for oss, og derfor bør vi alltid lytte oppmerksomt.

Et menneske har ikke bare en grunnfortelling, men flere, kanskje mange som dekker ulike sider av oss.

Har dere forresten tatt dere tid til å høre hverandres livshistorie eller troshistorie i personalet? Hadde ikke det vært spennende!?

Jeg vil ønske dere alle en riktig god jul. Unn dere en julefortelling eller to da, etter at dere har lest gjennom dette nummeret. •

Tom Arne

Steg - tidsskrift for kristen folkehøgskole

Utgitt av Noregs Kristelege Folkehøgskolelag (NKF) og Informasjonskontor for kristen folkehøgskole
P.b. 9140 Grønland, 0133 Oslo

Telefon: 22 47 43 00

E-post: nkf@ikf.no

NKF på nettet: www.folkehogskole.no/nkf

Mål og visjon:

steg - tidsskrift for kristen folkehøgskole er medlemsblad for NKF, men har også som mål å nå ut til en bredere leserkrets både i folkehøgskolen, skoleverket, media og i samfunnet. steg skal være et blad for faglig fornyelse, inspirasjon og debatt knyttet til de kristne folkehøgskolenes hverdag, pedagogikk, formidling av kristen tro og arbeid med dannelse.

Utgivelser: Fire nummer i året

Redaktør: Tom Arne Møllerbråten

tom.arne@sagavoll.no

Telefon: 91 57 11 57

Redaksjonsråd:

Tom Arne Møllerbråten
Marie Wiland
Andreas Melberg
Julie Byberg Bø
Jon-Peter Asperud, Oslofjord
Ruth Silje Boklund, Stavern
Øystein Vegge, Sunnmøre

Design: Kristin Skeie Antoine, KSA_design

Trykkeri: Aksell AS

Forside illustrasjon: Karoline Holhjem Soldal

Abonnement: Kr 200,-

Norges Kristelege Folkehøgskolelag (NKF)

Kjersti Versto Roheim, Sagavoll fhs, leder
Geir Ertzgaard, Solborg fhs
Janne M. Severinsen, Sagavoll fhs
Øystein Vegge, Sunnmøre fhs
Lene M. Fredriksen, Kristiansand fhs
Tor Inge Askeland (leder IKF)

Informasjonskontor for Kristen Folkehøgskole (IKF)

Tor Inge Askeland, Kristiansand fhs, leder
Hildegunn Gjesdal Tennebo, Nordfjord fhs
Arnt Ole Grimstad, Sunnmøre fhs
Halvard Aase, Solborg fhs
Kjersti Versto Roheim (leder NKF)

Sekretariat

Andreas Melberg, daglig leder, andreas@ikf.no
Julie Byberg Bø, informasjonsrådgiver, julie@ikf.no
Johan Smit, økonomirådgiver, johan@ikf.no
Hilde Haugen, administrasjonssekretær, ikf@ikf.no
Marie Wiland, rådgiver skoleutvikling, marie@ikf.no
Mette Røstum, informasjonsrådgiver, mette@ikf.no
Terje Wehus, informasjonsrådgiver, terje@ikf.no
Steinar Sundvoll, organisasjonsrådgiver, steinar@ikf.no

Innhold

4 **Snakk til Trump-gutta**

6 **Viktig å forstå historien**

10 **Fire tidligere ledere**

14 **For å gjøre hjertene glade**

16 **C.S. Lewis om fortellinger**

17 **Godt sagt om fortellinger**

18 **Professor Andersens gudløse tro**

22 **Øyeblikk**

24 **UNG 2025**

26 **Niklas på Haugetun**

28 **Høyres Svein Harberg om folkehøgskole**

30 **Klar for ny folkehøgskolefestival**

32 **Bokanmeldelser**

34 **Manus til morgensamling**

36 **Prokrastinering**

38 **Fortellingene som overlever**

42 **Nytt fra NKF**

44 **Ny opptaksdato**

46 **Quiz og kryssord**

Snakk til Trump-gutta

Av Andreas Melberg, daglig leder i NKf og IKF

Unge gutter ønsker personlig frihet og å teste egne grenser. Halvparten ville stemt på Trump. Vi trenger kanskje et «stemmeskifte» i kommunikasjonen med Trump-gutta.

Mens mange jenter finner inspirasjon i temaer som bærekraft, helse og samfunnsansvar, viser «Ung 2025» fra Opinion at gutter er opptatt av personlig frihet og muligheten til å teste egne grenser.

Trump. NRK presenterte en undersøkelse fra Ipsos der bare 9 % av jenter mellom 18–29 år ville stemt på Trump, mens 47 % av guttene gikk for valgvinger. Kanskje trenger vi et stemmeskifte i møte med de unge guttene når linjene legges og kommunikasjonen utformes.

Folkehøgskolefolk har ofte sterke meninger om både høyrebølgen blant unge og Trump som valgvinger. Våre verdier svarer gjerne med jentenes, og det er bare 30 % gutter på folkehøgskolene. Dette kan bli verre hvis vi ikke tilpasser tonefallet.

Selvsagt skal vi ikke endre våre egne verdier og holdninger for å tekkes guttetrender, men i møte med unge har vi alltid justert kommunikasjonen. Vi er kreative mestre som på baksiden av en serviett kan lage et skoletilbud som skaper interesse – et tilbud som gjør at vi treffer dem som trenger folkehøgskole mest, altså ALLE! Da «gaming»/esport, revy, fotball og motorsport ble tatt inn i folkehøgskolevarmen, var det kritiske stemmer som mente vi solgte vår sjel og våre verdier. Men vi har vist at vi kan danne, til og med allmenndanne, med slike «rariteter» av noen fag. Fag som raskt adopteres av det trege, formelle utdanningssystemet og blir stuerene.

Alle trenger folkehøgskolen. Det kan være lett å trekke på skuldrene og tenke at de ikke passer inn, men det er kanskje akkurat de som vil ha størst utbytte av et år på folkehøgskole. Folkehøgskoleåret kan åpne opp perspektiver og bygge broer mellom verdier, erfaringer og måter å leve på.

Det finnes et vell av andre tilbud som treffer klokkerent for denne gruppen, uten å bygge fellesskap og omsorg. Vi må lytte oss inn til denne gruppas språk, slik at vi treffer med kommunikasjon og innhold. Vi gjør allerede gode forsøk, og det imponeres med nytenkning, men her er nye trender vi bør se på. ALLE trenger dannelse på folkehøgskole! Utfordringen blir størst hvis vi ikke treffer tonen til elever som utvilsomt vil ha godt av internatlivet – med dovask, dobbeltrom, fellesskap og ansatte med verdier av gull.

Uten filter og likes. For mange gutter i dag er fellesskapet online. De bygger relasjoner over Discord, YouTube og spillplattformer. Tilknytningen mangler dybden og stabiliteten som ekte fysiske fellesskap gir. Folkehøgskolen har derfor en unik rolle som motvekt til den virtuelle, og til tider overfladiske, verden.

Unge og spesielt gutter kan virke sosialt tilpasset, tøffe og til stede i gjengen. Mange har det også fint, men en stor del trenger øvelse i å være til stede uten filter og likes. Fellesskapet på skjerm trenger en virkelighetssjekk. Denne øvelsen trenger unge gutter hjelp til. Det er en krevende øvelse

47 % av unge gutter i Norge sier de ville stemt på Donald Trump.

som ingen i verden er bedre til enn folkehøgskolen. Et miljø der internatrammene ikke gir mulighet til å leke evig gjensel fra meningsmøter som utfordrer eget ekkokammer. Du blir til slutt funnet – av varme, gode, snille, annerledes, trygge, geniale og supergode mennesker på folkehøgskolen, både

ansatte og medelever. Gutta trengs her, og gutta trenger folkehøgskolen. IRL, som de sier. Et år med øvelse i å være til stede – uten filter og likes.

Jentene. Og til alle som tror jentene er glemt: Vi må absolutt ikke endre det vi har

som treffer denne gruppen. Vi skal treffe alle de vi treffer i dag med både tilbud og kommunikasjon. Men vi trenger å bli valgvinger hos gutta også. •

«Hele cluet med folkehøgskole er at det varer hele døgnet. Man bor sammen, lærer sammen og utvikler seg sammen som mennesker.»

NKF-leder Kjersti Versto Roheim:

– Viktig å forstå historien for å skjønne mer av nåtid og framtid

Av Julie Byberg Bø

Kjersti Versto Roheim mener skole 24/7 og internatet er umistelig i framtidens folkehøgskole.

Jeg har aldri selv gått på folkehøgskole. Det er en av feilene jeg har gjort i livet, sier Kjersti Versto Roheim, nåværende daglig leder i Noregs Kristelige Folkehøgskolelag (NKF) og styreleder i Folkehøgskolerådet.

Roheim ble valgt som ny leder i NKF på årsmøte 2. november 2023. Hun mener folkehøgskolens største styrke ligger i helheten og fellesskapet.

– Hele cluet med folkehøgskole er at det varer hele døgnet. Man bor sammen, lærer sammen og utvikler seg sammen som mennesker.

12 år som rektor. Roheim har lenge hatt ulike roller innenfor folkehøgskolemiljøet. Moren hennes har både vært elev og husmor på tidligere Framnes folkehøgskole. Kjersti

fikk høre mange spennende historier derfra. Da hun selv skulle velge etter gymnaset, var likevel ikke folkehøgskole på radaren. Etter hvert ble hun utdannet agronom og sivilagronom, kjøpte gård og flyttet til Bø sammen med mannen sin.

Hun jobbet som jordbrukssjef og teknisk sjef i Notodden kommune og ble etter hvert styremedlem i styret for Sagavoll folkehøgskole. Kjersti fikk se verdien av folkehøgskolen for elevene og for ungdom i bygda, som kunne komme inn på KRIK-samlinger og ulike aktiviteter på Sagavoll.

– Jeg så hva det betydde å ha en kristen folkehøgskole i bygda vår på flere måter. Personalet bidrar til lokalsamfunnet vårt, i kirke, organisasjonsliv og kultur.

Da nåværende daglig leder i IKF og NKF, Andreas Melberg, sluttet som rektor på folkehøgskolen, gikk Kjersti ut av styret for å søke på stillingen. Med tidligere erfaringer fra videregående, fristet det å jobbe i folkehøgskolen.

– Jeg ble først innstilt som nummer to, men heldigvis for meg takka førstemann nei. Rektorrollen ga meg 12 år med læring og verdifulle opplevelser, sier Roheim.

Årlig eksperiment. Roheim trekker frem det unike ved at folkehøgskolen gir elever en arena til å blomstre og oppleve fellesskap i et trygt, men også utfordrende, miljø.

– Det er et årlig eksperiment å sette sammen mange mennesker som ikke kjenner hverandre. Det byr på både utfordringer og muligheter, sier Roheim. Helt vanlig ung-

dom får utvikle seg innenfor trygge rammer.

Unge som tidligere har slitt med å finne sin plass, kan få en unik mulighet til å utvikle seg på folkehøgskole, mener hun.

– En tidligere elev sa til meg på siste skoledag: «Dette var mitt første år uten mobbing». Slike øyeblikk sitter igjen, sier Roheim.

Morgensamlinga som aldri tok slutt.

Roheim har mange minner fra årene som rektor, men hun husker særlig en morgensamling som endte med å ta uventet lang tid.

– På en gudstjeneste i Øst-Afrika var det en avslutning der alle skulle hilse og klemme alle. Jeg ville prøve noe lignende på skolen en av de siste dagene, men da glemte jeg den nære relasjonen alle på folkehøgskole ender med å få. Det ble en utrolig lang samling, for klemminga og praten stoppet ikke.

Morgensamlinga med den afrikanske klemmerunden tok aldri slutt, ifølge Roheim.

– Det var både morsomt og rørende, samt viser litt av hvor nære mange blir på folkehøgskole, sier hun.

Savner protestvilje. Gjennom sine år i folkehøgskolemiljøet har Roheim registrert endringer blant elevene og i folkehøgskolen generelt. Hun synes dagens unge er mer «snille» og tilpassningsdyktige enn tidligere.

– Dagens unge innordner seg mer reglene enn før. Jeg savner litt av den protestviljen og politiske bevisstheten tidligere generasjoner hadde.

Hun peker også på økt bruk av sosiale medier.

«Tradisjonene blir tatt vare på, men vi må være bevisste på hva vi ønsker å ta med videre til nye kull og ansatte.»

frihet – friheten til å tilpasse læringen til det elevene trenger, sier Roheim.

– *Hvordan tror du folkehøgskolen vil utvikle seg de neste 10-20 årene?*

– Det er vanskelig å spå sikkert, men jeg håper på flere ting. Jeg har troa, blant annet på fortsatt et mangfold på 83 folkehøgskoler i Norge.

Roheim håper at skoleslaget skal bli enda mer kjent i framtida, og at det skal være et godt og bevisst valg for de

som velger det.

– Folkehøgskole skal være et valg alle kan gjøre, sier hun.

Rik historie. – De kristne folkehøgskolene har en rik historie, med 131 år fra Sagavoll ble etablert som den første og til våre skoler i dag, sier Kjersti Versto Roheim, daglig leder i Norsk Kristelig Folkehøgskolelag (NKF) og styreleder i Folkehøgskolerådet.

Roheim mener det er viktig å lære av historien og datidens perspektiver.

– Hver epoke har hatt sine særegenheter. Det er moro når vi har elevstevne og får høre gode historier fra 40, 50 og 60 år tilbake, sier hun.

For Roheim er historien sentral for folkehøgskolens identitet. Da hun selv startet som rektor, kjente hun på arven og ansvaret som lå i å føre skolen videre.

– Jeg følte meg privilegert over å få være med på å forme skolen i en periode, men nå er jeg glad for at stafettpinnen nå er gitt

videre til Asbjørn Tolo som ny rektor, sier hun.

Hun er heller ikke bekymret for at folkehøgskolene skal miste kontakten med sin historie.

– Jeg er ikke bekymret for historieløshet i folkehøgskolen.

Hun mener det viktig å forstå historien for å skjønne mer av både nåtid og framtid.

– Tradisjonene blir tatt vare på, men vi må være bevisste på hva vi ønsker å ta med videre til nye kull og ansatte, sier Roheim.

Vil verne om kristne verdier. Som leder i NKF er Roheim opptatt av å verne om kristne verdier i folkehøgskolen, spesielt i en tid der kristendom har blitt mindre integrert i deler av samfunnet.

– Det er viktig at de kristne folkehøgskolene får beholde egne verdidokumenter som ramme for drift.

Hun mener å det er viktig å ha mulighet til å drive kristne skoler innenfor rammen av allmenndanning og folkeopplysning.

– Det er vårt mål å bevare mangfoldet også innenfor de kristne folkehøgskolene. Vi vil også i framtiden kunne tilby et verdi-forankret folkehøgskolealternativ.

– Gjør en viktig jobb. – Folkehøgskolene bidrar til å forme og utvikle unge mennesker i deres dannelsesprosess, sier Roheim.

Hun mener ansatte på kristne folkehøgskoler gjør en viktig jobb.

– Folkehøgskolen er en arena for personlig og sosial vekst. De ansatte har en unik påvirkningsmulighet på unge mennesker.

Hun mener det er viktig at man som folkehøgskoleansatt alltid streber etter å utvikle seg, men samtidig holde fast på grunnleggende verdier.

– Jeg vet at hver enkelt ansatt bidrar til å opprettholde og styrke det verdifulle fellesskapet folkehøgskolene skaper, avslutter hun. •

<<

– På én side er vi og samfunnet mer åpne, men samtidig kjenner mange unge både på ensomhet og et press om å leve opp til visse standarder, sier hun.

Må bevare internatet. I 2022 kom NOU 2022: 16 *En folkehøgskole for alle*. I juni presenterte regjeringen et høringsutkast til ny folkehøgskolelov, som folkehøgskoleorganisasjonene og flere folkehøgskoler har levert høringsvar på.

– *Hva kan vi ikke miste i framtidens folkehøgskole?*

– Det viktigste vi må bevare er helheten med internatet. Folkehøgskole skal være 24-timer i døgnet, mener Roheim.

Hun mener folkehøgskolens styrke ligger i friheten til å gå i dybden, stoppe opp ved temaer, planlegge sammen med elevene og bruke dem som ressurs i undervisningen.

– Folkehøgskolene trenger ikke nødvedigvis å være pensumfrie, men ha pensum-

«Det er et årlig eksperiment å sette sammen mange mennesker som ikke kjenner hverandre.»

«Folkehøgskolene trenger ikke nødvendigvis å være pensumfrie, men ha pensumfrihet – friheten til å tilpasse læringen til det elevene trenger.»

Fire tidligere ledere i NKF om fortid og fremtid for den kristne folkehøgskolen

Vi har intervjuet fire personer med lang fartstid i den kristne folkehøgskolen. Felles for dem alle er også at de har vært styreledere i NKF. Hvilke tanker gjør de seg nå? Hvilke fortellinger bør vi huske?

1. Hva er din CV i folkehøgskolen?
2. Hva var den viktigste saken du jobbet med som styreleder i NKF?
3. Hvor viktig er det at ansatte kjenner historien til den kristne folkehøgskolerørsla?
4. Nevn noe vi ikke må glemme fra vår historie.
5. Fortell en historie fra ditt liv i folkehøgskolen som har satt spor hos deg.

Av Marie Wiland

Kjell Konstali:

- Viktig med et tydelig kristent innslag i hverdagen

1. Min CV i folkehøgskolen

Ansatt Solborg folkehøgskole 1978 til 2020, idrettslærer 24 år, rektor 18 år. Styremedlem NKF fra 2001 til 2009, styreleder IKF fra 2009 til 2020, styremedlem FHSR fra 2003 til 2020.

2. Viktigste sak

Utredning av organiseringsalternativer for samarbeidet om informasjon og markedsføring for folkehøgskolene 2017.

Diskusjonen om verdidokumenter på kristne folkehøgskoler etter at Sjøholt folkehøgskole ble rammet av mediestorm.

3. Viktigheten av å kjenne historien

Det er viktig at de ansatte kjenner historien og begrunnelsen for å opprette kristne folkehøgskoler. Skolene skulle ha et aktuelt og

godt undervisningsprogram. Men det var også viktig med et tydelig kristent innslag i skolehverdagen. Å utfordre til kristen tro hørte med.

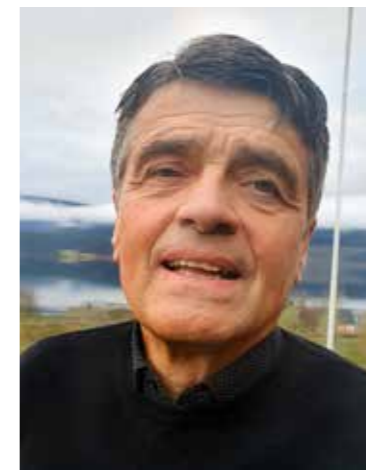
4. Noe vi ikke må glemme fra vår historie

Visjonen til de kristne folkehøgskolene tok utgangspunkt i misjons- og kulturoppdraget. De unge skulle vinnes for Kristus og utrustes til kulturbærere og samfunnsbyggere.

5. En historie fra mitt liv i folkehøgskolen som har satt spor hos meg

En lærer kom til meg og sa at nå må du ta en prat med en elev som lager uro under morgensamlingen og helst ikke ville være der. Eleven som var tokulturell, møtte opp på rektors kontor og vi fikk en fin samtale. «Hvorfor vil du ikke delta på morgen-

samlingen», spurte jeg. «Jeg lærer ikke noe, og det som er viktig for meg vil jeg finne ut av selv», svarte han. Jeg fortalte at jeg på reiser i utlandet har jeg stort utbytte av å lære den lokale kulturen å kjenne og besøker kirker og templer. «Nå er du i Norge. Det er viktig at du møter den kristne kulturen med et åpent sinn. Kanskje du kan lære noe», sa jeg. «Jeg vil også lytte med stor interesse hvis du kunne tenke deg å ha en morgensamling.» Han sa at han skulle tenke på det. Siste skoledag møtte den samme eleven opp på mitt kontor. Han ville takke for et flott år på Solborg. «Du gav du meg et godt råd. Jeg har forstått at jeg har mye å lære av andre mennesker.» Denne opplevelsen ble viktig for meg som rektor. Endring er mulig hvis du møtes med innlevelse, respekt og toleranse. •

Edgar Fredriksen:

- Viktig å være tro mot idealene

1. Min CV

1992-97 rektor Molde fhs. 1999-2016 rektor Nordvestlandet fhs. Leder NKF 2010-2018.

2. Viktigste sak

Foruten å samarbeide godt sammen med NF (FHF i dag), spesielt politisk om rammevilkårene for folkehøgskolene, var den viktigste saken å ta vare på den kristne identiteten til de kristne folkehøgskolene.

Hjelper medlemmene og ansatte på skolene til å formidle Evangeliet på en naturlig måte, at det skulle få en sentral plass i hverdagen på skolene. Gi dem større frimodighet til å la det gjennomsyre alle gjøremål, undervisning og fag.

3. Viktigheten av å kjenne historien

Det er avgjørende viktig å kjenne historien til den kristne «rørsla», være tro mot idealene. Temaet «Livsmot og mestring» arbeidet vi mye med, og reiste rundt på de fleste skolene, og hadde temadager.

4. Noe vi ikke må glemme fra vår historie

«Halda ved lag ein pedagogisk og ideolo-

gisk debatt, og gjera den kristne folkehøgskolerørsla kjent», står det fortsatt øverst under arbeidsområde i vedtektene for skolelaget.

5. En historie fra mitt liv i folkehøgskolen som har satt spor hos meg

Jeg har store problemer med å velge ut en sak. Det som gjorde sterkest inntrykk på meg var noen elevsaker, hvor elevene hadde ekstra tung bagasje med seg. Se på den forandringen som et folkehøgskoler gjorde med dem. Her spiller jeg film, når jeg tenker tilbake.

Til slutt har jeg utrolig mange gode og varme minner fra kollegaer i folkehøgskolen. Kan ikke nevne noen navn. Men jeg har bare lyst til å nevne et navn utenfor bevegelsen, som brukte mye tid i over to på folkehøgskolebevegelsen, Tom Tiller. Å samarbeide med ham var et privilegium, han så oss utenfra, og vi brukte han mye. Det endte i boken Læringskoden, fra karakterer til karakter. • >>

Leon Haugsbø:

- Som tilsett blir ein berar av idegrunnlaget

1. Min CV i folkehøgskolen

Tilsett ved Sunnfjord Folkehøgskule 1971 til 2008 i stilling først som lærar, seinare inspektør og rektor.

Sentralt tillitsvald i NKF frå 1985 til 2010. 18 år i styret, av dei 12 år som leiar. Folkehøgskolerådet i 14 år, 6 år som leiar, Samnemnda og Forhandlingsutvalet i mange år og Nordisk Folkehøgskoleråd i 14 år (eit samarbeidsorgan for folkehøgskulane i dei nordiske landa).

2. Viktigste sak

Legge til rette for og inspirere personalet til å gjere ein god jobb, sikre skulane gode rammevilkår og informere om skuleslaget. Gjennom arbeidet med NOU 2001 *Frihet til mangfold*, og det påfølgjande arbeidet med ny lov og forskrifter i etterkant, fekk vi vere med å legge grunnlaget for folkehøgskulen sine rammevilkår dei neste tiåra.

3. Viktigheten av å kjenne historien

Som tilsett blir ein berar av idegrunnlaget og skal vidareføre den kristne folkehøgskulerørsla. Utan kjennskap til historia til folkehøgskulen generelt og den kristne folkehøgskulen spesielt, vil det vere vanskeleg å vere ein aktør som fremjar skuleslaget si målsetting.

4. Noe vi ikke må glemme fra vår historie

Kvifor vi driv kristen folkehøgskule.

5. En historie fra mitt liv i folkehøgskolen som har satt spor hos meg

Ei av mange historier. Han, la oss kalle han Knut, kom til skulen vår utan at vi visste mykje om fortida hans. Informasjon om den var halden tilbake. Første veka fekk eg spørsmål om å vere støttekontakt og referanseperson for Knut. Gjennom året vart det mange oppturar og nokre nedturar. Han gjennomførte 2/3 av skuleåret, men måtte til slutt slutte. 10 år seinare får eg eit handskrive brev frå Knut der han takka for tida på skulen. Knut såg at han måtte ta tak i eige liv, skaffa seg utdanning, få jobb og starta på nytt. Det vart slik. Han fortalde at fellesskapet med elevar og personale på skulen hadde virka sterkt inn på han og vart avgjerande. No ville han takke, få tilsendt minnebok, skulegensar m.m.

Det er ikkje alltid vi ser verdien elevane har av det skulesamfunnet dei er ein del av gjennom året. Nokre gir uttrykk for det medan dei er på skulen, andre ikkje. Men året set spor. •

Gunnar Birkeland:

- Ansatte går inn i en tradisjon med trosformidling

1. Min CV i folkehøgskolen

Ett år som elev ved Nordhordland folkehøgskule, 1973/74, 4 år som lærer ved FHS Sørlandet, den gang Birkeland folkehøgskole, 1979 – 83. ½ år som miljø-/sivilarbeider ved FHS Sørlandet, den gang Birkeland folkehøgskole, høsten 1988. 16 år som rektor ved FHS Sørlandet, 2002 – 18.

11 år i IKF-styret, 2004 – 11, hvorav 2 år som leder, 2006 – januar 2009, og så 2018 – 22. 7 år i NKF-styret, 2006 – 08 + 2017 – 22, hvorav 4 år som leder (2018 – 22).

6 år i Folkehøgskolerådet, 2006 – 08 + 2018 – 22, hvorav 2 år som leder og 2 år som nestleder.

4 år i Nordisk Folkehøgskoleråd, 2018 – 22, hvorav 1 år som leder og 1 år som nestleder. Ett år i regjeringens folkehøgskoleutvalg (2021 – 22) som utarbeidet NOU 2022: 16, En folkehøgskole for alle

2. Viktigste sak

Som NKF-leider (2018 – 22) fikk jeg holde to dyptgående saker i hendene nærmest parallelt: Først hvordan samarbeidet med IKF kunne styrke den kristne folkehøgskolebevegelsens posisjon og omdømme i befolkningen, og så hvordan vårt felles samarbeid med frilynt folkehøgskole kunne styrke Folkehøgskolerådet til å være en kraftfull aktør med én stemme overfor myndighetene og det politiske miljøet i Norge.

3. Viktigheten av å kjenne historien

Vi skal ikke forvente at noen ved ansettelsen er godt orientert om historien til den kristne folkehøgskolebevegelsen. Men vi må uttrykke forventning til dem om at de setter seg tilstrekkelig inn i historien til at de retter ryggen: De går inn i en tradisjon med trosformidling. De kristne ungdomsskolene ble grunnlagt for at elevenes kristentro skulle «vekkes og næres» og for at de skulle møte undervisning av høy faglig kvalitet. På denne grunnvollen av livstolkning tok de ulike eierorganisasjon-

ene ansvar for at skoler ble startet og for at bygg, læringsmiljø og ansatte kunne se til at formålene ble oppfylt. I dag vil vi vektlegge de ansattes ansvar for å «åpne en dør for troen» innenfor rammen av allmenndanning og folkeopplysning, og det er et lederansvar at de ansatte er seg denne rollen bevisst.

4. Noe vi ikke må glemme fra vår historie

Dette henger sammen med mitt poeng i forrige punkt: Når vi er oss bevisst det «doble mandatet» som ligger i ordparet «kristen folkehøgskole», husker vi også det jeg mener er det viktigste i den kristne folkehøgskolens historie. I den grad vi holder denne tanken varm og levende, i den grad vil den kristne folkehøgskolen være liv laga i tiden som ligger foran.

5. En historie fra mitt liv i folkehøgskolen som har satt spor hos meg

Det dypeste inntrykket hos meg etter tjenesten i folkehøgskolen er de ulike varianter fra elever av utsagnet «Denne skolen forandrer meg». - I flere år hadde vi ved FHS Sørlandet oppe til refleksjon og drøfting i hele personalet hvor avgjørende det var at hver elev måtte oppleve seg sett og møtt for den han eller hun var, og at vårt læringsprogram først kunne bli levendegjort når en elev opplevde seg tatt på alvor på det menneskelige planet. Vi snakket stolper opp og vegger ned om nødvendigheten av å møte hver eneste elev med årvåkent blikk og gode ord og aldri, aldri overse en eneste. Når så en elev uoppfordret kunne gi uttrykk for at det å være elev ved vår skole hadde endret vesentlige forhold i elevens liv, - det kunne være en høyere grad av selvaktelse eller et skifte i yrkes- eller studievalg eller en ny motivasjon for å ferdigstille videregående skole, - da satte det spor i meg. Jeg kunne kjenne stor grad av ydmykhet og samtidig kjenne på følelsen av at det nyttet å ha oppmerksomhet mot alle oss ansattes møte med hver elev. •

- For å gjøre hjertene glade!

De kristne folkehøgskolenes identitet: Forankring, fornyelse og formidling

Hvis du spør folkehøgskolefolk om hvilke verdier de og skolen deres bygger på og vil fremme, vil du få mange ganske like svar. De vil handle om menneskeverd for alle, om fellesskap i det nære og solidaritet globalt, om miljø og bærekraft, og mye annet godt. Og de vil i stor grad være overlappende enten du spør på en kristen eller en frilynt skole.

Denne artikkelen av Tor Grønvik ble første gang trykket i steg 3-2020.

Men egenarten, identiteten, vil komme til syne hvis du spør videre om hva disse verdiene springer ut av, hvor de er forankret. Hvor hentes energien og inspirasjonen til å virkeliggjøre dem fra?

Livssynsbaserte skoler.

De kristne folkehøgskolene er ikke bare verdiskoler. Det skulle bare mangle! De er livssynsbaserte skoler «... med forankring i kristen vedkjennning». Den første i rekken, Sagavoll, kom i 1893. Asbjørn Knutsen, som startet skolen, var inspirert av den danske folkehøgskolepioneren Christen Kold:

«... min egentlige oppgave i verden er å gjøre hjertene glade ved det budskap at Gud elsket oss ved sin sønn Jesus Kristus på tross av at vi var syndere.» Her hentet han energien til en folkehøgskole som fikk store ringvirkninger i hele Norden. Og så la han til, som en både teologisk og pedagogisk grunntanke: «... verken dannelse eller beåndelse kan påtvinges noen, for de forutset-

ter begge en frivillig mottagelse».

Mer enn 150 år senere fører NKF's idé og prinsippprogram denne selvforståelsen videre, i vår tid:

NKF bygger på et kristent menneskesyn og vil styrkja og forma ut den kristne folkehøgskolerørsla med forankring i evangelisk kristen vedkjennning. (fra § 1 i vedtektene). NKF vil kombinere forankring i skoleslagets og organisasjonens verdier og tradisjoner med åpenhet i møte med impulser og utfordringer i vår egen tid.

Menneske - samfunn - skaperverk

Mennesket er skapt i Guds bilde og hvert enkelt menneske har en ukrenkelig verdi, uavhengig av prestasjoner og funksjonsevne. Menneskets identitet er knyttet til kunnskap om egne historiske røtter, nasjonale kulturtradisjoner og globale kulturstrømninger. NKF vil arbeide for at folkehøgskoleelevene skal finne sin identitet i trygge rammer.

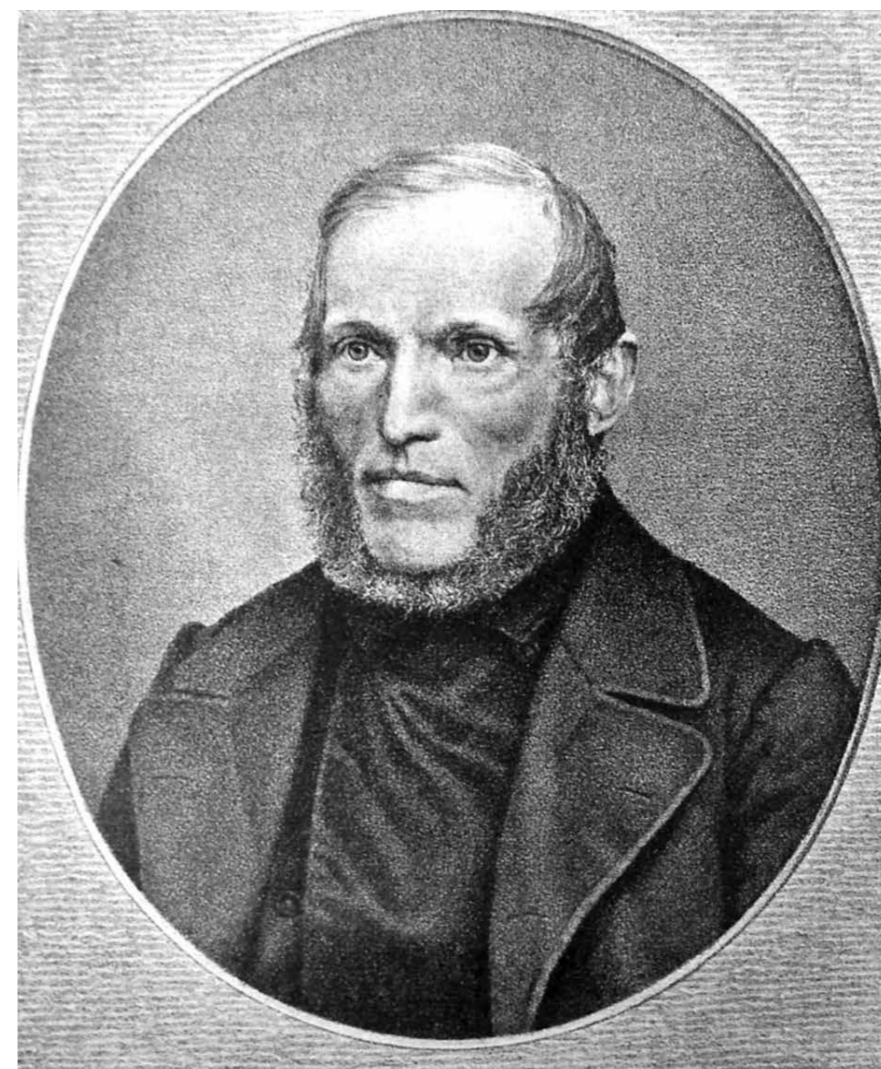
NKF vil arbeide for et demokratisk samfunn der alle opplever seg inkludert og får

ta i bruk sin unike utrustning og sine egenskaper i samspill med andre. Vi er skapt til fellesskap og NKF legger vekt på det lokale og globale perspektivet med solidaritet, rettferdig fordeling og aktiv deltakelse i samfunnet. NKF vil arbeide for større forståelse på tvers av grenser og å utdanne bevisste verdensborgere.

Et kristent menneskesyn ser mennesket som en del av helheten i skaperverket. Naturen har sin egenverdi. Den er både vilkår og ramme for menneskenes livsutfoldelse. NKF vil arbeide for at både de ansatte og elevene skal forstå viktigheten av å ta vare på miljøet og bidra til en bærekraftig ressursforvaltning.

Allmenndanning og folkeopplysning

Folkehøgskolen er en allmenndannende skole. Allmenndanning er et begrep som favner både kunnskapstilleggelse og personlig og sosial vekst. Allmenndanning knytter individet til fellesskapet, både i det nære og globalt. Et dannet menneske er både selvstendig og sosialt ansvarlig. I folkehøgskolen er læring

Christen Kold var en dansk lærer og grunnlegger av den første folkehøgskolen.

knyttet til undervisningssituasjonen, til internatet og til det sosiale livet på skolen.

Opplevelser og erfaringslæring er sentralt i allmenndanningen. Det sosiale og demokratiske aspektet er viktig i NKF's læringsyn. NKF vil bidra til en pedagogisk praksis med vekt på samarbeid og dialog.

Kristen verdiformidling

Folkehøgskolen er en verdiskole. En kristen folkehøgskole er både verdibevisst og åpen. NKF vil arbeide for at elevene skal møte

kristen livsforståelse, kristen tro og kristent liv. Dette skal forenes med respekten for elevenes integritet og ansvar for egne livsvalg.

«Verdibevisst og åpen». Ikke det ene på bekostning av det andre. Men en ambisjon om å bli bedre til begge deler, samtidig! Hvordan det gjøres, formes av den enkelte skolens eiere og tradisjoner, de ansatte, skolens omgivelser, og av elevene, som inviteres inn i fellesskapet som medspillere i sin egen dannelsesreise gjennom folkehøgskoleåret. •

«- verken dannelse eller beåndelse kan påtvinges noen, for de forutsetter begge en frivillig mottagelse.»

- Christen Kold

Tor Grønvik (1952-2022)

- Lærer, inspektør og rektor på Hurdal Verk folkehøgskole 1977-1996
- Daglig leder i NKF og IKF 1996-2018

C.S. Lewis om fortellinger for barn (og voksne)

Foto: Unsplash.com

Av Tom Arne Møllerbråten

Da C.S. Lewis skrev den første Narnia-boken, *Løven, heksa og klesskapet*, som kom ut i 1950, var den dedisert til sin venns datter, Lucy Barfield. Hele Narnia-serien er skrevet som eventyr, og i hilsenen til Lucy kan vi lese hvor høyt Lewis satte nettopp denne sjangeren.

Min kjære Lucy!

Jeg skrev denne fortellingen til deg, men da jeg begynte på den, hadde det ikke gått opp for meg at piker vokser fortere enn bøker. Derfor er du allerede for gammel til å lese eventyr, og før fortellingen er blitt trykket og innbundet, vil du være enda eldre. Men en vakker dag vil du bli gammel nok til å lese eventyr på nytt. Da kan du ta denne boka ned fra en eller annen hylle, tørke støv av den og fortelle meg hva du syns om den. Jeg kommer antageligvis til å være for døv til å høre og for gammel til å forstå et eneste ord av det du sier, men jeg vil fortsatt være

Din hengivne gudfar, C.S. Lewis

Forfatteren og litteraturprofessoren C.S. Lewis (1898-1963) er kanskje mest kjent som skaperen av Narnia-serien og som apologet for kristen tro. Mindre kjent er det kanskje at hans fagfelt var litteraturvitenskap, og at han var en høyt respektert fagmann på litteratur. Gode fortellinger og eventyr satte han svært høyt.

I et essay han har kalt «On stories» kan vi lese:

Ingen bok er egentlig verdt å lese når du er ti år som ikke er like (og ofte mye mer) verdt å lese i en alder av femti, bortsett fra, selvfølgelig, faktabøker.

I et annet essay, «On three ways of writing for children», skriver han:

Jeg er nesten tilbøyelig til å sette det opp som en mal at en fortelling for barn som bare nyttes av barn er en dårlig fortelling for barn.

Videre skriver han om at han som voksen kan nyte annen litteratur enn han gjorde som barn, men at han aldri vokser fra eventyrene:

Jeg liker nå Tolstoj og Jane Austen og Trollope så vel som eventyr, og jeg kaller det vekst: Hvis jeg hadde måttet miste eventyrene for å tilegne meg romanforfatterne, ville jeg ikke si at jeg hadde vokst, men bare kalt det endring. Et tre vokser fordi det legger til ringer: et tog vokser ikke ved å forlate en stasjon og puste videre til den neste.

Jeg tror min vekst er like tydelig når jeg nå leser eventyrene som når jeg leser romanforfatterne, for nå liker jeg eventyrene bedre enn jeg gjorde i barndommen: ved å kunne legge mer inn i dem, selvfølgelig får jeg også mer ut.

Gode fortellinger vokser man aldri fra! •

«Men en vakker dag vil du bli gammel nok til å lese eventyr på nytt.»

Godt sagt om fortellinger og lesing

Foto: Shutterstock

«Ethvert menneske har en roman inni seg – romanen om sitt eget liv. Men alle har ikke evnen til å uttrykke seg skriftlig slik at det blir interessant for andre.»

– Torleiv Grue

«Dess eldre jeg blir, dess mer overbevist blir jeg om at våre liv er fortellinger. Fortellinger som former, fastholder og fortolker de erfaringene vi gjør.»

– Inge Eidsvåg

«Å lese er som å tenke med en annens hode i stedet for sitt eget.»

– Arthur Schopenhauer

«Vi leser for å få kastet et skrålys inn over vårt eget liv, se våre tanker og forestillinger fra nye vinkler og få dem korrigert.»

– Aksel Sandemose

«I fortellingen ligger også en oppøving til empati og en etisk appell. Jeg lever meg slik inn i den jeg leser om at jeg kjenner at det kunne vært meg.»

– Inge Eidsvåg

Dag Solstad:

Professor Andersens gudløse tro

Sigurd Ohrem,
filosof og tidligere lærer på
Sandefjord folkehøgskole

Både filosofien og skapelsestroen hviler på den samme typen filosofiske begrunnelser, hevdet Løgstrup på 1950-tallet. Synspunktet bør kunne stimulere til nytenking i norsk folkehøgskole. Det ville også kunne kaste nytt lys over Dag Solstad som kristen eksistensialist.

Få av Solstads romaner har vakt slik oppmerksomhet som utgivelsen av Professor Andersens natt i 1996. I romanen stiller forfatteren sin hovedkarakter overfor følgende dilemma: Kan mennesket overleve i et gudløst univers? Og er det mulig for et menneske å ha sin egen, private gud? Solstad selv formulerte det slik i et essay fra 2013: Finnes det en gud – også for den gudløse? Foranledningen til at professor Andersen grubler over disse spørsmålene er en unnlattessynd han har begått, og som ikke under noen omstendigheter kan forsvares. Han har bevitnet et mord, som han, ved en overraskende innskytelse, har unnlatt å rapportere til politiet.

Julaften – drapskvelden

Det er julekveld i byen, i det herrrens år 1994. Fjernt fra verdens ståk og larm, i sin romslige leilighet i Observatorie terrasse, er professor Pål Andersen snart ferdig med å pynte sitt nyinnkjøpte juletre. Det ble edelgran denne gangen, for de drysser visst mindre.

Professor Andersen føler seg salig fred-

sommelig i kveld – en fred i sinnet, som ikke er av religiøs, men av sosial art. Han liker å hengi seg til disse samfunnsmessige juleritualene som i bunn og grunn ikke betyr noe for ham. Besteborgeren Pål Andersen feirer mest fordi han kjenner et sterkt ubehag ved tanken på at han skulle ha gjort det motsatte.

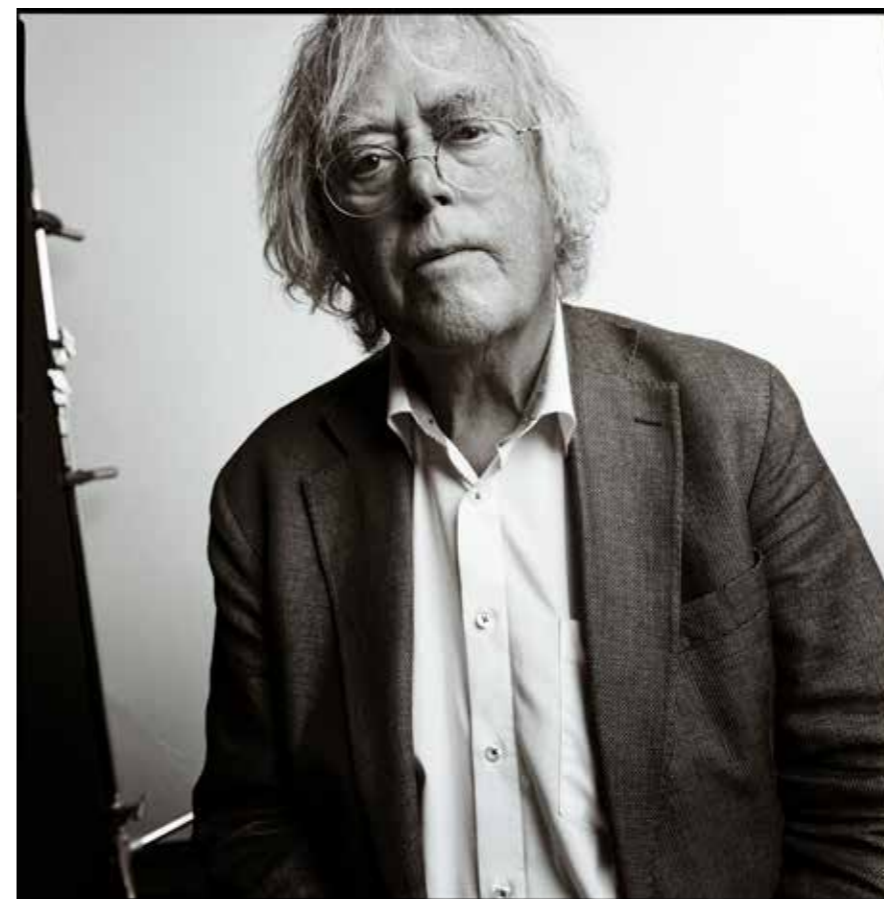
Plutselig kommer en skikkelse til syne i et opplyst vindu rett over gaten. En kvinne snur seg inn mot rommet hun befinner seg i, og en ung mann kommer til syne. Forferdet blir professor Andersen vitne til at mannen legger hendene sine om halsen på den unge kvinnen og klemmer til. Hun feker frenetisk med armene, spreller desperat, og blir til slutt rolig og livløs. Den unge mannen trekker for vindusgardinene.

«Jeg må ringe politiet», tenker professor

Andersen, han går bort til telefonen, vurderer å løfte av røret, men lar det være med tanken.

«Jeg vil ikke steine ham,» kunne han gripe seg selv i å utbryte til sitt forsvar, «det er for primitivt.» Han måtte da medgi at innerst i ham satt det en forestilling om at det skulle være noe primitivt over dette å melde ifra når man var blitt vitne til en urforbrytelse, fordi denne varslingen ville føre til pågripelsen av forbryteren, med påfølgende rettergang og straff. Det skulle altså være å «kaste den første stein». Satte man disse forestillingene opp mot den klare, selvinlysende tanke professor Andersen hadde tenkt helt spontant, og som innebar en anerkjennelse av et guddommelig prinsipp, som han nå sto stilt overfor, og måtte se sin unnlattessynd i lys av, måtte professor Andersen vedgå at dette

«Kan mennesket overleve i et gudløst univers? Og er det mulig for et menneske å ha sin egen, private gud?»

Forfatter Dag Solstad.

tydet på at han nok hadde en forestilling om at denne innsikten i Guds nødvendighet var sterkt sammenvevet med følelsen av at han nå var stilt ansikt til ansikt med Ørkenguden, og at det var Ørkengudens påbud om å steine morderen, til og med å kaste den første stein, han så sterkt vegret seg mot å følge.

Fra dette punktet plages professoren av permanent fortvilelse. Foruroligende, metafysiske spørsmål melder seg, og han fylles av tanker han ikke har hatt siden studietiden. Ingen kan ha sin egen gud, og minst av alle den gudløse, tenker han.

Med det bibelske «jeg vil ikke steine ham» setter professoren seg i sin fortvilelse opp imot Loven og ørkengudens Jahves påbud, om at morderen nådeløst skal straffes på denne måten. Det opprinnelige sitatet er fra Jesus og lyder: «Den av dere som er uten synd kan kaste den første stenen på henne».

Her må professoren komme med en liten innrømmelse. Dypt i seg selv har professoren fremdeles en forestilling om Guds nødvendighet, ørkengudens påbud. Det underlige er bare at denne forestillingen er nært forbundet med motviljen mot å være den som utpeker morderen.

Felles for disse spørsmålene er at de ser ut til å peke mot en ytre, uavhengig instans som ting kan måles opp imot – muligens en gud. Men hvilken gud – den strenge og uutgrunnelige Jahve, ørkenguden som nådeløst skaper og iverksetter den gamle og absolutte Loven? Eller er det en mer barmhjertig og håpefull gud, en Jesus-liknende skikkelse?

Disse refleksjonene peker i retning av en annen form for religiøsitet enn den gammeltestamentlige. Det er bare foreløpig at han i opprør mot ørkenguden kommer til å solidarisere seg med morderen. Denne

«Ingen kan ha sin egen Gud, selv ikke den gudløse.»

identifikasjonen skjer samtidig ut fra annen, eksistensielt betonet og dypere begrunnelse. Det er ikke guds nødvendighet som dømmende og absolutt makt som står i sentrum for Pål Andersens emosjonelle Nei. Det er spiren til en ny selvforståelse. Muligheten til selvoverskridelse åpner samtidig scenen for en mer medfølelse og tilgivende guddom.

Etisk eller eksistensielt dilemma?

Professoren lurer altså på om han skal ringe politiet og rapportere det inntrufne. Uansett hva Professor Andersen står i her, så er det ikke et etisk dilemma. Et etisk dilemma innebærer et handlingsvalg og en verdikonflikt, hvor to motsvarende verdihensyn står opp mot hverandre. Etisk sett er det helt åpenbart hva professoren bør velge. For øvrig er det i dette tilfellet først og fremst pliktetikken som står på spill, for det er en allmenn forpliktelse å rapportere om et drap, om det så skulle forekomme i juletiden. Det er åpenbart at Andersen også er kjent med eller føler en slik forpliktelse, som han altså velger ikke å etterfølge. Andersen har satt seg selv i en

>>

Knut Ejler Løgstrup - dansk filosof, teolog og prest.

«Forskjellen mellom godt og ondt er eksistensiell, sier Løgstrup. Det innebærer at evnen/kravet til det gode, den etiske fordring, er iboende i tilværelsen. Både filosofien og skapelsestroen bør slik kunne hvile på den samme typen filosofiske begrunnelser.»

«<< utsatt situasjon der valget hans faller på en eksistensielt autentisk handling som samtidig fortøner seg uetisk.

«Men ingen kan ha sin egen Gud, selv ikke den gudløse,» ropte professor Andersen. «I hvert fall ikke uten å bli forapt. Og dømt til å stå og betrakte fortapelsen, fordi han ikke er i stand til ikke å nære en beundring, om enn hemmelig, for sin egen evne til å knipse med fingrene, når sjansen byr seg, slik at morderen kan reise seg og flykte fra sin ugerning, og på den måten hevde sin evige protest mot tilværelsens uutholdelige grusomhet, ja, meningsløshet.»

Eksistensielle valg av dette slaget ryster den etablerte selvforståelsen og truer det kjente og trygge selvet. I et desperat forsøk på å unngå rystelsen tyr Andersen til gud. Han søker fäfenget etter rettferdiggjørelse gjennom en teodice for sin egen synd. Han har begått en udåd som han ikke klarer å løse seg fra, selv om hvert sekund som passerer tilbyr ham en ny mulighet for forsoning. Etisk sett kunne han nok fremdeles ha gjenopprettet en pliktbasert samfunnskontrakt, ved å ta den telefonen likevel. Men denne muligheten er kun tilsynelatende, fra et eksistensielt ståsted er handlingen allerede begått.

Andersen søker i stedet forsoning på en annen måte, nemlig ved å redefinere sannheter som han hittil har lent seg på. Men dermed gjenåpnes faren for å falle tilbake på verdier og forutsetninger han for lengst har lagt bak seg, ikke minst av dogmatisk, religiøs karakter, og dermed fraskrive seg det eksistensielle valget.

Fra religiøsitet til eksistensfilosofi

Den danske eksistensfilosofen og teologen Knud Ejler Løgstrup hevdet på 1950-tallet,

«Det er ikke guds nødvendighet som dømmende og absolutt makt som står i sentrum for Pål Andersens emosjonelle Nei. Det er spiren til en ny selvforståelse. Muligheten til selvoverskridelse åpner samtidig scenen for en mer medfølende og tilgivende guddom.»

i en samtale med Heidegger, at religiøsitet og filosofien burde kunne gis samme type begrunnelse. Synspunktet bør være særlig relevant for den norske folkehøgskolen, med sin tilsynelatende dysfunksjonelle todeling, hovedsakelig tuftet på historiske uenigheter om religionens rolle i skoleslaget. Løgstrups eksistensielle etikk, som for øvrig er et utmerket svar på professor Andersens dilemma, må kunne sies å være anerkjent av begge skoleslag,

Forskjellen mellom godt og ondt er eksistensiell, sier Løgstrup. Det innebærer at evnen/kravet til det gode, den etiske fordring, er iboende i tilværelsen. Både filosofien og skapelsestroen bør slik kunne hvile på den samme typen filosofiske begrunnelser. Å hevde at verden og mennesket er skapt er like fornuftig som å hevde det motsatte.

Det er en dyp sammenheng mellom den etiske fordring og det Løgstrup kaller de spontane livsytringer. Tilsvarende tilstander kjenner vi fra Heideggers beskrivelser av fenomener angst og samvittighetens rop. Løgstrup plasserer de spontane livsytringer, og dermed fordringens utspring på det eksistensielle nivå. Pål Andersens brudd med etikken er et eksistensielt valg.

Løgstrup har samme tilnærming til å vise nestekjærighet, tillit og barmhjertighet. Det iboende kravet om å vise nestekjær-

lighet er like fullt til stede i tilbøyeligheten til å ignorere det, som f.eks. hos Professor Andersen. Oppkomsten av kravet, som alltid viser seg, avslører en brist. Uten denne tilbøyeligheten var det ikke nødvendig å stille krav.

Etter å ha begått sin unnlattelsessynd begynner HAN å tenke på Gud. Samtidig faller han inn i en tilstand av permanent fortvilelse. I «Sygdommen til Døden» omtaler Kierkegaard fortvilelsen som: ... fortvilet ikke å ville være seg selv ... Eksistensielt handler det for Kierkegaard om å våge å bli seg selv, med den anstrengelse og det ansvar dette medfører for det enkelte menneske. Fortvilelse, den eksistensielle angsten som oppsluker oss når vi forneker vårt sanne jeg eller lever uekte, er kjernen i Professor Andersens usikkerhet.

Fordringen Andersen erfarer går ut over det pliktmessige, dvs. maksimen om at man bør melde fra om drap. Fordringen fortsetter, med forsterket kraft, å melde seg etter at den pliktetiske regelen er brutt. Den spontane livsytringen som fordringen springer ut fra,

er ikke noe en kan velge bort, men mennesket står fritt til å handle på tvers av den. Andersen gjør nettopp dette, men nekter å innse at valget er hans.

Når gud for, bekvemmelig for Andersen dukker opp som en reddende engel, er dette et tilbakefall i det in-autentiske. Likevel peker det, ut fra en kristen eksistensialisme, mot muligheten for en overskridende erfaring av både gud og frihet.

Disse litterære, livsfilosofiske refleksjonene, er ikke bare imitasjoner av livet, de kunne vært livet selv. Og i den grad disse anføttelsene er eksistensielle, springer de nødvendigvis også ut fra forfatterens egne eksistensielle erfaringer. Solstad tenker, som han har sagt et annet sted, gjennom å skrive. Og kun når han skriver er han fri – han er en eksistensiell romantiker. Og muligens en kristen eksistensialist ... •

Denne artikkelen ble først trykket i Magasinet Folkehøgskolen 3-24.

«Solstad tenker, som han har sagt et annet sted, gjennom å skrive. Og kun når han skriver er han fri – han er en eksistensiell romantiker. Og muligens en kristen eksistensialist ...»

Øyeblikk

Mange skoler har dyktige fotografer blant både elever og personale. Vi ønsker å vise noen av bildene fra ulike skoler. Her er noen blinkskudd fra **Lundheim folkehøgskole**.

UNG2025:

Økende kjønnsforskjeller blant unge

Den ferske UNG2025-undersøkelsen viser et ungdomskull som preges av en verden der ting skjer forttere og forttere, men som samtidig har et ønske om å bremse ned og fokusere på det ekte. Vi ser også økende forskjeller mellom gutter og jenter. Hvordan skal vi i folkehøgskolen forholde oss til dette?

Av Mette Røstum

UNG2025 er en syndikert rapport som i hovedsak er basert på en landsrepresentativ kvantitativ undersøkelse i målgruppen 15–25 år med 1005 respondenter. Undersøkelsen lages årlig av analysebyrået Opinion og er vektet på kjønn, alder og geografi. Datainnsamlingen er gjennomført både på web og med et bredt utvalg av kvalitative metoder.

Rapporten presenterer fem trender og i denne artikkelen trekkes det fram noen som er ekstra interessante for folkehøgskolene.

Økende kjønnsforskjeller

Det som er verdt å legge merke til i rapporten, er økende forskjeller mellom gutter og jenter.

Kjønnsforskjellene kommer tydelig til uttrykk gjennom de trendene de følger, og valgene de tar. Mens både jenter og gutter søker selvstendighet og utvikling, viser det seg at veiene de tar for å oppnå det, er ulike.

Blant jentene handler trendene om å ta det roligere og finne balanse. De bekymrer seg mer, men har et større engasjement når det gjelder saker knyttet til rettigheter og omsorg for andre.

Blant guttene derimot er det mer ekstreme trender som handler om å maksimere prestasjon som forsterker forventningene om at menn skal være sterke. Humoren er ofte

mer grenseoverskridende, og de tiltrekkes av innhold som utfordrer normer uten frykt for konsekvenser.

Ytringsfrihet er viktig for guttene

Når unge blir spurt hvilke hjertesaker de har, kommer mental helse, ytringsfrihet og miljøvern/klima på topp. Det er noen ulikheter mellom gutter og jenter når det gjelder hjertesaker. Betale mindre skatt kommer høyt oppe på lista for guttene, mens jentene har kvinners rettigheter/feminisme og dyrevern som viktige saker.

Noen år tilbake så vi at de unge var langt mer idealistiske. Miljø og klima var den viktigste saken for nesten halvparten av de unge, og de var langt mer venstreorienterte. Spol frem til i dag, og vi ser en blå bølge blant unge – også i Norge.

Utålmodighet og optimalisering

Andre trender er blant annet det Opinion kaller *verden på speed*. Når trender dukker opp og forsvinner i rekordfart, skaper dette en utålmodighet på andre områder av livet der de unge raskt ønsker å gå videre til neste

«Vis de unge at det å stoppe opp og være tilfreds der en er, også er en form for suksess.»

steg: kjøpe bolig så tidlig som mulig, eller å utvikle seg på jobb og kjenne progresjon på kortest mulig tid. Akselerasjonen skaper også et behov for å bremse ned.

Ønsket om å bli *den beste versjonen av seg selv* står fortsatt sterkt. Vi ser imidlertid en motreaksjon til den polerte fasaden som har dominert sosiale medier i årevis. Autentisitet har blitt en verdi i seg selv. Dagens unge vokser opp i en tid preget av informasjonsoverflod, der skillelinjene mellom det ekte og det konstruerte stadig blir mindre tydelige.

Hvordan kommunisere til de unge

I rapporten kommer Opinion med noen tips og råd for å nå ut til unge. Her kan folkehøgskolene spesielt bidra til når det gjelder hjelpe ungdommen til å ta gode valg, koble seg på livet utenfor skjermen og forstå når det er godt nok.

Også når det gjelder å *utfordre de unge og det etablerte*, kan dere ute på skolene spille en rolle.

I en tid hvor det er lett å havne i algoritmenes ekkokammer av meninger og retninger, blir det viktig å utfordre de unge. Særlig i lys av økende kjønnsforskjeller og

Foto: Johannes Sløgedal, Nordfjord folkehøgskule.

Folkehøgskolene er en viktig arena for å skape forståelse for andres meninger og synspunkter.

trender som støtter opp under kjønnsstereotypier. Vis de unge at det finnes flere veier til både utvikling, trivsel og suksess, og at ingen veier er forbeholdt ett kjønn. Her kan folkehøgskolene spille en rolle med å gi forståelse for andres meninger og synspunkter, samt vise at vi er et fellesskap som må finne løsninger sammen.

Hjelp de unge til å ta gode valg og forstå når ting er godt nok

Ønsket om å være økonomisk fornuftig, ta vare på egen helse og velvære, velge selskap som er i tråd med egne verdier, og samtidig kaste seg på nye muligheter gjør at flere unge står i en spagat. Hjelp de unge med å ta de gode valgene ved å tydeliggjøre alternativene som er solide, langvarige og bra. Slik kan de ta helhetlige, smarte valg som gagnar dem på flere plan.

Flere unge opplever at skjermen kobler oss på den digitale verden, samtidig som det gjør oss mer frakoblet i det virkelige liv. De

«Vis de unge at det finnes flere veier til både utvikling, trivsel og suksess, og at ingen veier er forbeholdt ett kjønn.»

forteller om et ønske om å koble seg mer på det virkelige liv, og søker trygge, sosiale arenaer. De ønsker å bruke tid på familie, venner – og ikke minst søvn. Hjelp de unge med å tilby og fremme gode fellesskap, sosiale opplevelser og aktiviteter som fremmer samhold og ekte interaksjoner. Meningsfulle opplevelser og relasjoner vil styrke deres velvære, men også bidra til en sunnere balanse mellom det digitale og det fysiske.

De unge forteller om et press fra samfunnet og fra seg selv om å prestere og gjøre det bra. De søker stadig etter måter de kan optimalisere seg selv på. Søken etter å alltid bli bedre og komme seg videre kan samtidig skape en følelse av utilstrekkelighet.

Folkehøgskolenes betydning

Hvordan kan folkehøgskolen bidra her? Opinion råder oss til å være en trygg og rolig stemme i de unges hverdag, som formidler verdien av balanse og ved å anerkjenne prestasjoner. Vis de unge at det å stoppe opp og være tilfreds der en er, også er en form for suksess.

Folkehøgskolene kan hjelpe elevene med å finne en gylden middelvei for trening, kosthold, skjermbruk, søvn og tidsbruk. Vi kan også hjelpe de unge med å bli trygge på egne valg og ikke så opptatt av å følge trender og det andre gjør. •

Kilde: Opinions UNG2025. Oslo: Vulkan, Opinion

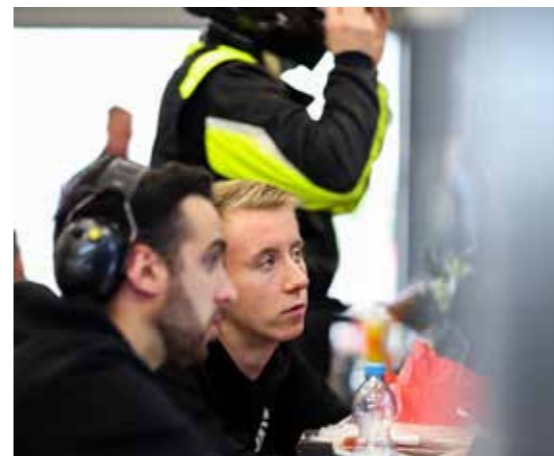
Niklas (19) driver profesjonell racing samtidig som han går på folkehøgskole

Niklas driver racing semiprofesjonelt i Tyskland, samtidig som han går på linja Racing+ på Haugetun folkehøgskole.

Haugetun har tilpasset undervisningen etter Niklas sine reiser fram og tilbake mellom Norge og Tyskland.

– Året på Haugetun folkehøgskole har vært fylt med lærdom, mestring og et sterkt fellesskap, sier Niklas Abrahamsen (19).

Foto: Svein Finneide

Av Julie Byberg Bø

Jeg kom inn i racing gjennom gokart. Min farfar kjøpte en gokart til meg når jeg var ni år gammel, sier Niklas Abrahamsen, 19 år fra Ringerike.

Etter noen prøveturer og kurs hos Norges Bilsport Forbund, ble han hektet på gokart og baneracing.

Nå driver han racing semiprofesjonelt, i Danmark i 2023 og i Tyskland i 2024, samtidig som han gikk på linja Racing+ på Haugetun folkehøgskole. I år er han stipendiat på samme skole og linje.

– Det blir en del reiser fram og tilbake mellom Norge og Tyskland, men skolen tilrettelegger for at det skal gå, sier Niklas.

Trengte nye impulser. – Min plan etter videregående var egentlig ganske enkel. Jeg skulle bli sjåførlærer, men aldersgrensen for det studiet er 21 år, sier Niklas.

Niklas gikk idrettslinja på videregående. Siden han måtte vente på å komme inn på studiet, valgte han folkehøgskole som et mellomstopp.

– Jeg valgte folkehøgskole fordi det rett og slett passet inn i livet mitt. Jeg trengte nye impulser, samtidig er det en myk måte å flytte hjemmefra på, sier han.

Lærdom, mestring og fellesskap.

– Haugetun ga et veldig positivt inntrykk og var åpne om at racinglinja var helt ny for dem, sier Niklas.

Bakgrunnen hans fra racing og mulig-

heten til å bidra til innholdet på linja gjorde valget enkelt.

– Året på Haugetun har vært fylt med lærdom, mestring og et sterkt fellesskap, sier Niklas.

Han har begynt å omtale Haugetun som «hjemme» og ikke hans folkeregistrerte adresse i Ringerike.

– Vi har opplevd mange fine turer, mye gokart-kjøring på Varna utenfor Moss, vært på isbane i Sigdal, i tillegg til mange mekkestunder på både bil og gokart, sier han.

Vil leve av racing. Niklas konkurrerer nå for Aston Martin/Dörr Motorsport i det tyske NLS-mesterskapet.

– NLS-mesterskapet kjøres over åtte løp i 2024, mellom april og november på Nürnberg, sier han.

Målet er å gjøre en god prestasjon i 2024 og deretter utfordre om mesterskapet i 2025.

– Målet mitt er enkelt: Å få kjøre for et proft team uten å måtte betale noe, for deretter å bli betalt for å kjøre, sier Niklas.

God undervisning. – Folkehøgskoleåret har bydd på mye smil, latter, mestring og glede, sier Niklas.

Han trekker frem utviklingen av klas-sens mestringskurve i gokart som et klart høydepunkt.

Nivået på undervisningen beskriver han som bra, og han setter pris på skolens støtte til racingkarrieren i Tyskland.

– Vi skal derimot huske på at dette var en helt ny linje fra 2023. Det er mye som skal læres, men vi lærer hver dag, så det går bedre og bedre, sier han.

Han trekker fram folkehøgskolens unike samhold, personlige utvikling og varige vennskap.

– Er du i tvil om du skal gå på folkehøgskole? Ikke tvil, men prøv, sier Niklas. •

Norges femte mektigste:

– Folkehøgskole er min høyeste utdanning

Svein Harberg (H), første visepresident på Stortinget, anbefaler unge å gå på folkehøgskole. – Folkehøgskolen kan med rak rygg si at de er med på å bygge demokratiet, sier Svein Harberg.

Foto: Svein Finneide

Av Julie Byberg Bø

Han er første visepresident på Stortinget for Høyre, og dermed nummer fire etter kongen med mest makt i Norge. Harbergs høyeste utdanning er musikklinje på folkehøgskole.

– Jeg blir ganske provosert når folk snakker om folkehøgskolen som et avkølingsår uten verdi, sier Svein Harberg.

Husker fellesskapet. – Å gå på folkehøgskole var som å leve i et veldig lite samfunn, sier Harberg.

Svein Harberg gikk på Framnes folkehøgskole i Hardanger, som nå ikke er en folkehøgskole lenger. Han beskriver sitt år på folkehøgskole som et år med opplevelser og personlig vekst.

– Det er nok fellesskapet jeg husker best. Man lærer å leve sammen med andre og forholde seg til andre enten man vil eller ei, sier han.

Han tror folkehøgskoleåret bidro til å utvikle ham som individ.

– Det jeg husker jo selvfølgelig godt andre deler av året enn fellesskapet også.

Vi hadde det fryktelig gøy på musikklinjen, sier Harberg.

Stor verdi. – Jeg mener folkehøgskole er et veldig godt skoletilbud og alternativ for mange, sier Harberg.

Han understreker viktigheten av folkehøgskolen som et alternativ i utdanningssystemet.

– Folkehøgskolen bør ikke undervurderes. Den gir stor verdi til unge i dag, sier han.

Harberg mener folkehøgskolene også spiller en viktig rolle innen danning.

– Man lærer å bli en aktiv medborger og få demokratisk forståelse. Det får man god

bruk for senere i livet, sier Harberg.

Støtte og ro. Harberg råder unge til i større grad å tørre å gjøre sine egne valg, samt å stå for dem.

– Mange blir tidlig utfordret på hva de vil bli når de blir voksne. Før var det enklere å velge, fordi man ikke hadde så mange valg, sier han.

Harberg har forståelse for at unge synes det kan være krevende å velge veien videre etter videregående.

– Der kan jo et folkehøgskoleår være med å forhåpentligvis gi deg støtte til å ta det med ro og tenke deg om, sier han. •

Foto: Julie Byberg Bø

Svein Harberg tror folkehøgskoleåret bidro til å utvikle ham som individ.

Foto: Julie Byberg Bø

Harbergs høyeste utdanning er musikklinje på folkehøgskole.

Janne er klar for ny folkehøgskolefestival:

– Viktig at vi møtes og opplever kristent fellesskap

Janne er godt fornøyd med de fire første bookingene for festivalen, Egil Svartdal, Samuel Ljungbladh, Åste Dokka og Lewi Bergrud. Dette lover kvalitet.

I mai 2023 ble den første folkehøgskolen for ansatte i kristen folkehøgskole arrangert på Hedmarktoppen folkehøgskole. - Det ble en suksess, smiler Janne M. Severinsen, som nå planlegger neste festival 20.-22. mai 2025.

Av Tom Arne Møllerbråten

Vi fikk veldig mange gode tilbakemeldinger på forrige festival om at den var inspirerende. Folk fikk påfyll, sier Janne begeistret. - Også var det ekstra fint at så mange kom.

Flere pedagoger. Folkehøgskolefestivalen erstattet det tradisjonelle Landsmøtet NKF har hatt i mange, mange år. Vi har over en del år nå sett at mange av pedagogene ikke har prioritert Landsmøtet, og at det har vært en overvekt fra administrasjon og IKV som kom. Et av målene for Folkehøgskolefestivalen var at også flere pedagoger skulle komme.

- Og det skjedde, sier Janne fornøyd. Det var mange fra ulike skoler som bidro med workshops og seminarer, og det gjorde at det både var inspirasjon og nytte å hente også for lærerne. - Vi vil likevel ha noe mer program rettet mot IKV på neste festival, for vi ønsker at alle skal få noe ut av denne nysatsingen.

- Kanskje noe av det aller viktigste vi opplevde, var det kristne fellesskapet på tvers av skolene. Vi håper dette kan styrke fellesskapet på den enkelte skole også.

Egen festivalpastor. - *Hva blir nytt denne gangen?*

- Vi ønsker å fortsette med mange seminarer og workshops, men vi ønsker å styrke det kristne påfyllet enda mer og har derfor fått med oss Egil Svartdal til å være festival-

pastor. Han vil være med på hele festivalen. Svartdal vil gi oss bibeltimer, men også være med å prege også andre deler av arrangementet.

- Også kommer Vårt Land-kommentator Åste Dokka og har seminar om den nye boken sin *Litt kristen*, som kommer ut i januar.

Åste Dokka er en av Norges aller mest spennende kommentatorer. Hun kommer ofte med nye perspektiver både når hun skriver om kirke og kristendom og når hun tar opp samfunnsproblemer. Hun blir lagt merke til langt utenfor Vårt Lands faste leser-skare.

Store artister. - *I 2023 fikk vi konserter av blant andre Trygve Skaug. Hvem kommer denne gangen?*

- Samuel Ljungbladh kommer med fullt band. Det kommer til å bli så bra, smiler Janne. - Dette er stort.

Samuel Ljungbladh blir ofte kalt Sveriges soul- og gospelkonge, og han har en rekke utgivelser bak seg. I Sverige har han blitt allment kjent gjennom programmet «Så ska det låta», som er svenskens svar på «Hver gang vi møtes». Høydepunktet i Ljungblahds karriere er nok likevel da han og koret Grace sang gospelversonen av «Joyful, Joyful» til utgangsprosesjon i bryllupet til prins Carl Philip og prinsesse Sofia, som også ble sendt direkte på SVT.

- Også er det bare å glede seg til Lewi Bergrud med band. Han er helt fantastisk!

Lewi Bergrud er i ferd med å bli et kjent navn på norske konsertscener. «Han har lenge vært en ettertraktet bassist og multi-musiker, og han har backet de beste artistene i årevis. Sammen med barndoms-kompisen Knut Anders Sørum og bandet Expect turnerte han USA og Europa på kryss og tvers. I de senere år har Lewi turnert med Kurt

Nilsen og Narum, og i tillegg gir han 30.000 publikummere gåsehud hver sommer på «Urbane Totninger» - Norges største sommershow.» I tillegg har han skapt konseptet «Salmer på pøbb» der han tar med seg gode, gamle salmer og bedehussanger til utsteder.

Hedmarktoppen. - *Landsmøtene pleide å være på ulike skoler hver gang. Nå velger dere samme sted igjen, hva er tanken bak det?*

- Vi må jo bare gi masse skryt til samarbeidet med Hedmarktoppen. De er kjempegode, og kommunikasjonen med dem var utmerket hele veien. Hedmarktoppen er et godt sted å være! De har plass til veldig mange, og det er det ikke alle skoler som har.

-Vi ser for oss folkehøgskolefestival annethvert år, kanskje. Så får vi drøfte etter hvert hvor neste skal ligge, men vi er glade for at vi får komme til Hedmarktoppen en gang til.

En viktig forandring fra forrige festival, er at NKFs årsmøte vil bli lagt til Folkehøgskolefestivalen. - Vi håper derfor på en enda større deltakelse på det.

Tidspress og prioritering. - *Vi vet at i slutten av mai er mange ansatte nokså slitne. Pedagogene er klare for ferie. Hvorfor skal de prioritere Folkehøgskolefestivalen?*

- Jeg vet at det er vanskelig å prioritere, men jeg håper jo at de vil løfte blikket og komme på dette. For det vil styrke fellesskapet vårt, og vi trenger å få både faglig og kristent påfyll. Ved forrige festival var det flere som nesten ble overrasket over hvor mange vi er som jobber i den kristne folkehøgskolen. Det er inspirerende å møte hverandre.

- Også håper jeg det blir så bra at folk får masse de kan ta med tilbake til hverdagene sine. •

Aktuelle temaer verdt å reflektere over

Er der steder hvor sandheden synger – En personlig fortælling om fællessang som folkeoplysning

Rasmus Skov Borring
Eksistensen forlag, 2024

Anmeldt av Angelina K. Christiansen

Rasmus Skov Borring ønsker i forordet velkommen til boken om Danmarks syngende folkekultur, med utgangspunkt i sin mangeårige erfaring som kulturformidler av fellessang. En sang blir til fellessang, når folk synger med.

Rasmus reflekterer over hva som skjer med oss når vi synger sammen. Han forteller at hver gang han stiller seg opp foran en forsamling, er han oppmerksom på at hvert individ kommer med en livsfortelling som er en forutsetning for den opplevelsen de er på vei inn i. Det personlige står side om side med fellesskapsopplevelsen. «Vi er kun noe i kraft

av hverandre, men vi må ha oss selv med.»

Bokens åtte kapitler har alle sangen som utgangspunkt for utforskning av temaer som er allmenngyldige, men også personlige for forfatteren. Vi introduseres for en sangtekst innledningsvis, og vi får på ulikt vis innsyn i hvordan han har arbeidet med sangens musikalske side.

«Sangen har lysning» av Bjørnstjerne Bjørnson er en hyldest til sangen, som sammenfatter Grundtvigs tanker om poesiens betydning for mennesket. Rasmus tar oss med i prosessen med å komponere en ny melodi til sangen. Han mener at man kan gjenoppdage en kjent og kjær tekst på nytt ved å synge den i en annen melodi, man kan finne en ny tolkning. Det er likevel alltid motstand til slike endringer, så Højskolesangbogen har gjerne to alternative melodier notert, så kan man selv velge.

Inspirert av Grundtvigs folkelighetsbegrep bruker Rasmus folkekultur når han skal forklare hva som skjer når folket deler kultur. Han mener at det er viktig at når et folk blir mer mangfoldig, da kan man ikke regne med at opprinnelig kontekst er kjent, bruk av folkekultur i moderne tid skal alltid formidles. Han diskuterer dette premisset med utgangspunkt i to sanger som på forskjellig vis har vært diskutert offentlig i Danmark de siste årene: «Ramadan i København» og «Den danske sang er en ung blond pige». Rasmus sier: «Hvis ikke nye generasjoner har lyst til å arve, bliver det svært at fastholde en kulturarv.»

Ett kapittel er viet Nikolai Frederik Severin Grundtvig sin «Et jævnt og muntert, virksomt liv på jord», som er en av 68 sanger av Grundtvig i den nåværende utgave av Højskolesangbogen. Teksten fokuserer på å finne den rette plass i verden, som folkehøgskolens ramme har som ambisjon å bidra til for alle som trer innenfor, skriver Rasmus. «Alle steder, hvor fellesskabet er betinget af mødet med

den anden, spiller Grundtvig en rolle.»

Sangen «Gi' os lyset tilbage», eller den nynorske tittelen «Gi oss lyset igjen», er også utgangspunktet for et av kapitlene i boken. Denne synges på mange norske folkehøgskoler, og er også å finne i frilynt folkehøgskoles egen Norsk Sangbok. Rasmus forteller hvordan det her var hans komposisjons stemning og toner som la fundamentet for forfatter Per Krøis Kjærsgaard sin tekst, som skulle handle om ungdomsliv, fellesskap og samhold.

For komponister og forfattere i Danmark er det å komme med i Højskolesangbogen et slags stempel på at man er innlemmet i Danmarks folkekultur. Rasmus har fire sanger med i den nåværende utgaven på 601 sanger.

Gjennom lesingen var jeg meg bevisst at vi ikke på samme måten har en syngende folkekultur i Norge som i Danmark. De fleste av bokens temaer er like fullt aktuelle for oss å reflektere over, og jeg liker måten Rasmus på sitt personlig vis inviterer oss med. De norske folkehøgskolene har vært et av de stedene hvor vi holder fast ved at fellessang er en viktig bestanddel i det å skape en felles historie, og en felles kultur. •

Anmeldelsen ble først trykket i Magasinet Folkehøgskolen 3-24

Rasmus Skov Borring

- Født i 1981. Cand.mag. i moderne kultur og kulturformidling ved Københavns Universitet.
- Arbeider som pianist, komponist, sangvært, foredragsholder og redaktør på Forlaget Højskolerne
- Mottok i 2019 N.F.S. Grundtvigs Pris for sitt arbeide med formidling av den danske fellessangtradisjon

Morsom inngang til kritisk tenkning

Dumhet, idioti og dumme idioter. Hvorfor du bør tenke selv – og sammen med andre.

Lars Fr.H. Svendsen
Kagge forlag, 2024

Anmeldt av Tom Arne Møllerbråten

«Jeg er dum. Det er du også. I tillegg er jeg en idiot. Det er du også. Fra tid til annen er vi også dumme idioter. Min dumhet og idioti er av mindre relevans for deg enn din egen. Den idioten som spiller den største rollen i ditt liv, er tross alt den som møter deg i speilet hver morgen.»

Slik starter starter filosof Lars Fr.H. Svendsen sin bok *Dumhet, idioti og dumme idioter*, og jeg elsker det. Selvfølgelig får jeg

lyst til å lese videre. Jeg sier sjelden at folk er dumme og enda sjeldnere at de er idioter, men jeg må innrømme at jeg tenker det noen ganger. Den som tydeligst av alle har snakket høyt om at noen er dumme, heter Donald Trump. Og ja, jeg tenker stadig at han er dum, eller at han er en idiot, eller er han kanskje en dum idiot?

Svendsen definerer «dumhet» og «idioti» som to forskjellige manglende evner. «Dumhet» er en manglende evne til å tenke, mens «idioti» viser til en dårlig bruk av evnen tenkning. Det er lett å få øye på disse manglene hos andre, men ikke alltid lett å få øye på de samme manglene hos oss selv. Skal vi få til å tenke godt og klokt, er det viktig å oppdage mangler i vår evne til å tenke og handle.

«Egenskaper som arroganse, trangsynthet, stahet, uimottakelighet for argumenter, manglende vilje og evne til å innrømme feil, overfladiskhet og skjodesløshet vil gjøre det langt mindre sannsynlig at en person kommer til fornuftige oppfatninger. Hvis du ønsker å være en noenlunde oppegående person, er dette egenskaper du aktivt bør forsøke å identifisere og bekjempe i deg selv.» Og skal vi bli fornuftige og kritisk tenkende personer, må vi starte med oss selv.

I en gruppe – en klasse – har vi mulighet for å hjelpe hverandre til å avsløre hverandres dumhet og idioti, som jo må være idealet, selv om den som er uimottakelig for argumenter neppe blir mottakelig etter en time eller to. Men det kan være et godt utgangspunkt at vi alle starter som dumme. Det vil si tankeløse. Det er jo veldig mye vi ikke vet eller kan, så vi stoler gjerne på det vi blir fortalt, selv om det er aldri så dumt. Så kan vi bevege oss over i idiotien, som er dårlig tenkning eller feiltenkning. Vi begynner å tenke selv, men kan fort mene vi vet eller forstår noe som egentlig er feil. Alle mennesker beveger seg fram og tilbake mellom disse to, dumhet og idioti,

på ulike områder. Det er faktisk få områder vi er eksperter på.

Det er likevel den siste kategorien Svendsen mener er farlig, og det er «dumme idioter». Da har skråsikkerheten overtatt og alle dumhetene og tankefeilene blir omfavnet tankeløst. «Tvil er ikke noen sikker indikasjon på innsikt, men skråsikkerhet er som oftest en indikasjon på det motsatte.» «Mange dumme idioter tror at de tenker selvstendig bare fordi de inntar et annet standpunkt enn de fleste andre.» Men slik trenger det absolutt ikke være.

Hva tenker dere om at konservative ofte er dumme, mens radikale ofte er idioter? En brannfakkel fra Svendsen? Sjekk ut selv.

Denne boka er lettlest, veldig underholdende, og er en god reise inn i kritisk tenkning. Deler av boken egner seg svært godt til høytlesing med påfølgende samtale eller diskusjon. Anbefales! •

Manus til morgensamling

Rusta for nye epoker

I hvert nummer av **steg** vil en skole presentere en morgensamling. I dette nummer er det Nordhordland folkehøgskole ved lærer **Cecilie Grøttveit** som har sendt oss sitt manus.

For hver epoke i livet har jeg hatt på følelsen av å stå på kanten av et stup. Noen ganger har det som ligger der fremme, vært ukjent og skummelt. Andre ganger har det der fremme vært ukjent, men spennende. Noen ganger har jeg møtt nye epoker med kvalme og frykt. Andre ganger med glede og forventning. Noen ganger med full kontroll. Jeg har kunnet slenge meg ut i det ukjente, ta et nydelig svalestup og være trygg på en god landing. Å bli mamma for første gang var slik. Jeg hadde aldri gjort det før, men jeg kunne ikke vente og slang meg med selvsikkerhet ut i oppgaven. Andre ganger har jeg snublet utfor. Å velge studie, og som østlending faktisk bestemme seg for Bergen fremfor Oslo, var en slik gang. Jeg var livredd.

Landingene mine har sjelden gått katastrofalt, men jeg har opplevd vonde magaplask og skrubbsår. Men så er jeg ganske god på å svømme, så når landingen er unnagjort, klarer jeg å orientere meg og lage meg en rute videre.

Nå står dere på kanten av stupet, på terskelen til en ny epoke i livet. Denne bobla, folkehøgskolebobla, er snart over. Noen står på kanten med smil om munnen og inntar lett svalstoppisjonen. Andre har ikke lyst

til å stå der på kanten, vet verken hvordan eller hvorfor man skal videre. Det er sånn livet er. Noen ganger er vi klare for nye epoker, andre ganger ikke.

La oss tenke oss at denne barnslige leken er livet. Ringene er viktige byggesteiner i livet mitt. Første byggestein for meg, er verdiene mine. Verdiene sier noe om hvem jeg er, hva som er viktig for meg og hvorfor jeg handler som jeg gjør.

Deretter kommer familien min. Den betyr alt. Når verden rakner, vet jeg at de alltid vil være der. Jeg kan være meg selv og skape gode minner. Jeg kan dumme meg ut, men få nye sjanser.

Vennene mine betyr også mye. De støtter meg, de utfordrer meg, og vi deler både gleder og sorger.

Jobben gir meg noe å leve av, og det gir meg meningsfulle hverdager.

Jeg velger en aktiv livstil fordi jeg vil ha en god helse.

Jeg velger et aktivt kirkeliv fordi jeg trenger dette meningsfulle fellesskapet.

Og slik kan jeg fortsette med byggeklosser som gir livet verdi og glede.

Hva kan stammen symbolisere? Jeg trenger jo ikke den for å bygge, gjør jeg? Tja, det går greit uten, men om jeg velger å bygge

på stammen, vil jo alt bli mye stødigere.

Stammen i mitt liv er troen min. Troen min er ikke bare en av byggesteinene jeg velger å ha i livet. Troen min større enn det. Troen er selve stammen, det jeg velger å sentre livet mitt rundt. For meg er troen kjærlighet til Gud og alt han har skapt, og til Jesus som er min frelser. Det er mitt utgangspunkt, og jeg tror det gjør mitt byggverk (livet) sterkere.

Stammen gjør meg stødig. Den gjør meg sterk, den gjør meg rusta. Jeg tåler en trøkk, og jeg tåler motstand. Jeg bygger bevisst slik at jeg klarer nye epoker i livet.

Hva er stammen din? Hva bygger du livet ditt rundt? Hva holder livet ditt på plass?

Vær bevisst hvordan du bygger, hva du bygger med og hva du bygger rundt. Jeg kan love deg både svalestup og kræslandinger gjennom livet, men så lenge du bygger stødig, finner du veien videre. •

Digger du deadlines?

Hvordan har du det med tidsfrister? Forskning viser at det å gjøre ting ferdig i god tid før fristen, faktisk ikke alltid lønner seg.

Hittil har jeg trodd at det å utsette ting, bare gjør vondt verre. Det må da være lurt å bestandig levere i god tid før frister? For eksempel gjøre en hjemmeeksamen med en gang eller gyve løs med det sammen på en oppgave man må få ferdig på jobb? Best å ikke utsette, men heller å være i forkant, gjerne levere lenge før fristen. Med andre ord; ikke prokrastinere?

Kreativt. Ny forskning viser at det å utsette gjøremål ikke er så galt som vi kanskje tror. Tvert i mot. Det å prokrastinere litt ... kan

Av Victoria Bø,
forfatter

gjøre oss mer kreative! Jeg tar det engang til: det å utsette ting kan faktisk være bra. Forskeren Dr. Adam Grant som blir intervjuet i en av verdens mest populære podcaster, Huberman Lab, forteller at det å prokrastinere kan gjøre at vi finner bedre løsninger på et problem eller en oppgave.

For eksempel kan det å utsette ting gjøre at vi bruker lenger tid på research eller leter lenger etter en god løsning slik at måten vi løser en oppgave på blir mer nyskapende. Hvis man kaster seg over oppgaven straks for å få den ferdig lenge før man må, kan man

altså ende opp med et dårligere resultat enn om man tillater seg litt prokrastinering.

Nytt ord. Jeg lærer et nytt ord mens jeg utsetter skrivingen av denne artikkelen ved å lytte ferdig på podden: nemlig verbet å prekrastinere. Hva er det? Jo, en person som gjør oppgaven så fort som mulig for å få den ferdig lenge før fristen er en som «prekrastinere».

(Og i parentes bemerket, hvis du ikke har hørt ordet «prekrastinere» før, så er du ikke den eneste. Det hadde ikke jeg heller. Og ordboka i skriveprogrammet mitt retter hardnakka «prekrastinere» til «prokrastinere» fire ganger før jeg får på plass riktig bokstav, men da med den røde sikksakklinja under som viser at ordboka mener at dette er helt feil skrevet).

Å prekrastinere kan for eksempel bety det å ta unna alle administrative oppgaver tidlig på dagen eller å bestandig være svært tidlig på plass til et møte eller når man skal reise et sted. Det å alltid ville være ferdig før fristen eller ute i god tid, altså å prekrastinere, høres kanskje ut som den beste løsningen, men faktisk kommer den altså med noen begrensinger.

Unødvendig tid. Det å prekrastinere kan for eksempel bety at en svir av energien sin på unødvendige oppgaver tidlig på dagen mens disse oppgavene faktisk godt kunne vært nedprioritert eller i hvert fall kunne vente. Eller at man kaster bort unødvendig tid med å være på plass på flyplassen flere timer før man må.

Den som prekrastinere går dessuten ofte løs på oppgaven raskt, bestemmer seg for løsningen som dukker opp først, og gjennomfører gjøremålet i henhold til denne første

planen isteden for å se seg om etter andre innfallsvinkler, forteller Grant som er professor i psykologi ved The Wharton School ved universitetet i Pennsylvania og altså gjest i Huberman Lab episoden «How to unlock your potential, motivation&unique abilities». Gjennom å la ideene modnes over litt tid, kan man finne en bedre løsning før man ferdigstiller noe.

Men det å være *altfor* seint ut til å nå fristen, er heller ikke en god vei å gå, mener Grant, da kan man ende opp med å måtte ta den første og beste løsningen rett og slett fordi tiden er for knapp til å lete etter andre måter å gjøre ting på. Middels mye prokrastinering derimot, det kan være veien å gå for oss som vil være både effektive og kreative.

Nye løsninger. Så om du er som meg, at du har ting på lista du skulle ha gjort, for lengst – se på den lista litt med nye øyne.

Kanskje pausen du ufrivillig har skaffet deg gjennom å utsette oppgaven, skaper nye løsninger? Isteden for å stryke ut «støvsuge huset» på to-do-lista, så finner du kanskje endelig den robotstøvsuger på tilbud som i framtida kommer til å gjøre støvsugingen for deg? Og har du, som jeg, en artikkel å skrive eller noe kreativt du skal levere, så kanskje litt prokrastinering har gjort at du bokstavelig talt finner en ny vri på temaet?

PS: Og skulle julestria med alt du tenker du må gjøre før det, allerede ha begynt å plage deg, så blir det jul i år også. Selv om du ikke rekker alt du håper på. Kanskje det til og med blir en mer kreativ jul om du skulle komme til å utsette å kjøpe inn merkelapper til julegavene eller surkål til ribba. •

«Gjennom å la ideene modnes over litt tid, kan man finne en bedre løsning før man ferdigstiller noe.»

Foto: Shutterstock

Fortellingene som overlever

Det er limt et klistremerke under en gammel suppetallerken, og ei eldre dame har skrevet på det med skjønnskrift: «Dette serviset var det første vi kjøpte før vi giftet oss.

Vi lagret det på loftet hos svigermor mens vi bygde. Det var ei god tid med håp og drømmer. Men det gikk jo over i skuffelse, gråt og fortvilelse.»

Av Anne Gjerding,
internatleder på Molde folkehøgskole

En enslig tallerken som oppsummerer et vondt ekteskap. Jeg vasker den veldig forsiktig. Tenk så kort ei historie kan fortelles.

Strikkeskerfet. På lageret ved kontoret mitt henger et kjempestygt, stripe og ujevnt strikkeskerf. Det blir aldri brukt, men heller aldri kastet, fordi det lærte meg ei kjærlig lekse: Jeg var relativt ny i jobben, og det hadde vært en hurpehøst med mye rot, søl, barnsligheter, skjenneprekener og masing. Forventningene mine var lave da elevene vasket ned internatet til jul.

Jeg likte ikke meg sjøl, med den strenge og til tider passivt aggressive tonen jeg tok.

Jeg gikk med en følelse av at elevene mislikte meg.

Før julemiddagen ble jeg bedt om å komme til korridoren der jeg hadde møtt mest motstand, og jeg stålsatte meg. «Vi har noe til deg,» sa de. Og jeg innrømmer at jeg tenkte at nå får jeg vel gørra fra sluket eller en annen hilsen fra de jeg hadde krevd for mye av. Ei av jentene hadde lært alle å strikke, og alle hadde strikket sin stripe i en langt, langt skjerf. Noen løst, noen hardt, noen hadde mistet masker og noen hadde fått for tjukt garn. De gav det til meg med noen fine ord, takket meg for ting de hadde lært og ønsket meg god jul. Jeg ble veldig, veldig glad og rørt. Men jeg skammet meg.

Med verdens varmeste skjerf over julekjolen måtte jeg revurdere forventningene mine.

De ville, de prøvde så godt de kunne, og de fikk det til. Og de hadde fått med seg at jeg ville dem vel.

Jeg kan helt konkret ta på meg skjerfet når

jeg faller i den stygge grøfta, der jeg *ikke* tror på jobben vi gjør eller på elevenes utrolige potensiale. Jeg tar det ikke på meg så ofte, men jeg har det i sidesynet når jeg skjener mot grøfta.

Sutter på godordene. Vi kan selvfølgelig velge narrativ. Og når vi tenker oss om, vet vi hvordan det skjer. Det er fortellingene vi får best respons på, som overlever. I desperate tider blomstrer klagen og fortellingene om for mye jobb, for lite penger, for dårlige rammer, for lite forståelse og for håpløse elever, fordi kos med misnøye også er en sosial omgangsform.

Når foreldrene har vært på besøk, er alle sugne på historier om hvor fornøyde de er (og hvor flinke vi er). Den som har snakket med en far eller mor som roser skolen, er i sentrum for ei stund. Rosen kan tas opp igjen seinere, også, når vi trenger en boost, vi sutter på godordene vi fikk for ganske lenge siden.

Fortellinger lever. Fortellingene som overlever på skolen utvikles når vi prøver oss fram: «Hvilke historier faller i god jord? Og hvem av oss formulerer fortellingen om oss?» Jeg kan legge merke til at gamle hovedhistorier blir erstattet av nye. Det skjer som regel gradvis, men det skjer.

Ei stund gir vi best respons på fortellinger om hvor elendig utgangspunkt eleven har, dårlige sosiale kår, dårlig psykisk helse,

dårlig omsorg, problemer i grunnskolen osv. Og om hva hun får her og utvikler seg til.

Noen historier er forsvarsfortellinger, som utdyper at vi hadde dårlige odds for å lykkes. Ei stund er det fortellinger om tegn på at eleven er åndelig søkende og på veg mot Gud som får mest respons.

Ei stund forteller vi gamle anekdoter som minner oss på hvor utrolig mange rare situasjoner vi har håndtert.

Historiene om deprimerte, spiseforstyrrede eller utagerende elever, lever lenge, fordi de er rystende, og også fordi de forteller om motet, innsikten og handlekraften vår.

Og hovedhistoriene lever helt til de blir avløst.

Gamle fortellinger. Jeg synes det er spennende å møte virkelig gamle kull på elevstevnet og se hvor tydelig det rådende narrativet fra tida deres på skolen preger minnene og hva de velger å fortelle.

På et tidspunkt i skolens historie forsvant antall «frelste i løpet av vinteren» fra hovedfokus. På et tidspunkt forsvant anekdotene om den strenge husmora og rektoren, og om de uheldige som ble kalt inn til samtale.

Det er et alvor over de eldste jublantene. De gikk her for å få yrkesrelevante ferdigheter og for å vekkes moralsk og åndelig. De kler seg pent og retter seg i ryggen, passer

«Jeg synes det er spennende å møte virkelig gamle kull på elevstevnet og se hvor tydelig det rådende narrativet fra tida deres på skolen preger minnene og hva de velger å fortelle.»

«Det er fortellingene vi får best respons på, som overlever.»

<< på språket og snakker respektfullt om de ansatte og det de opplevde her. De husker hva som gjaldt på den gamle «skulen» sin.

Nye fortellinger. Når de møter yngre kull, som forteller mer om læreren som ble en god kompis, harmløse pek, morsomme turer, venner fra hele landet og flørt, er de gamle først litt forvirret.

Men når de ser at alle ler godt og tydeligvis setter pris på historiene, blir de eldste også med og forteller om opplevelser som ikke var like seriøse.

Like sant som den tekkelige 50-tallsversjonen av vinteren på skolen, er historien om at de også var unge og forelska, at de også manglet konsekvensforståelse, at de også bommet med underholdningsinnslag og kjedet seg på lange møter.

Fortellingen om oss. Fortellingen om oss har forandret seg i takt med markedet, rett og slett.

Vi forteller en salgbar historie om

hva som gir grunn til å begynne hos oss. «Folkehøgskolen ruster deg for framtida i utdanning, arbeid, samfunn og familie.»

Hver tid har hatt sine dannelsesmål, derfor har innholdet i fortellingen forandret seg.

Skulle dogmene innprentes i ungdommen eller skulle de øves i frie tanker? Applauderte vi tilpasning og lydighet eller opprør? Hvor viktig var evnen til å strukturere livet og hvor viktig var evnen til fleksibilitet? Skulle blikket rettes ut mot verden eller inn i seg selv? Og så videre.

Markedet. Jeg tror ikke at jenta på jet board, som pryder reklamemateriellet vårt, ville gitt mening og motivasjon til å søke hit og bli rustet for framtida for noen tiår siden. Men i dag er hun uttrykk for fortellingen om hva ungdommene trenger før studietida og hva de får i løpet av året hos oss.

Markedet gir oss en tydelig respons på om fortellingen treffer. Søker tallene svarer på om vi har forstått hva som etterspørres.

Det er bare å henge på, for behovene fortsetter å endre seg. Kanskje bommer vi

med historien om lek, idretts glede og selvutvikling når ungdommene bekymrer seg for framtida. Økonomien er allerede mer usikker, og verden later til å bli mer utrygg.

Må vi legge mer vekt på direkte arbeidslivskompetanse og overlevelse, eller får vi beholde den folkehøgskolehverdagen vi gir elevene i dag? Dette finner vi snart ut av.

Den indre historien. Men tilbake til hvordan du og jeg former den indre historien på skolen:

Vi kan gjerne reflektere mer over hvordan vi former fortellingene gjennom responsen vår, tenker jeg. Jeg vil ikke være for entusiastisk når vi blir altfor tilbakeskuende eller sutrete. Jeg vil gjerne holde liv i fortellingene om hva vi har lært. Jeg vil gjerne fyre opp historiene om hva elevene får til, og skape positive forventninger til dem.

Når vi ser spor av Guds velsignelser, bør vi absolutt fortelle det videre.

Jeg vet at jeg ikke får det til hver gang. Men jeg vet hvordan fortellingene overlever. •

Innkjøpsavtale for reisebyråtjenester

Innkjøpsavtalen med Bennett Centrum Reisebyrå gir medlemmene i Knif Innkjøp deriblant Folkehøgskoler tilgang til gode priser, høyt servicenivå, gode rapporteringsordninger for reiseatferd, økonomi og bærekraft.

- Høyt servicenivå og tett oppfølging
- Egne spesialister på gruppebestillinger
- Digitale løsninger for enkeltreiser og gruppereiser

24-timersservice, alle dager – hele året.

Partner av American Express Global Business Travel

KONTAKT:

Sandra Christin Skarholm | Key Account Manager

M: +47 40 74 63 78 | sandra.skarholm@bennettnorway.no

Nytt fra NKF

Takk til alle skoler og lokallag som har sendt høringsvar på ny folkehøgskolelov. Det er et svært viktig arbeid som gjøres nå for folkehøgskolene de neste 20 årene.

Av Kjersti Versto Roheim,
styreleder i Folkehøgskolerådet

Vi er spente på hva departementet lytter til i høringen. Hvordan blir lovforslaget, før det fremmes for Stortinget? Hva blir endret sammenlignet med første forslag? Veldig spennende!

Neste steg er utformingen av forskrift på grunnlag av loven. Den skal ikke opp i Stortinget, og kan endres raskere enn lov, dersom paragrafer får utilsiktet virkning. Styret i NKF vil jobbe mye med forslaget etter nyttår. Det er ventet at forslag til forskrift kommer rett rundt nyttår. Vi håper vi har nytt å melde til rektormøtet i januar, slik at diskusjonene kan starte der.

Tillitsvalgtkonferansen. I midten av oktober ble det arrangert tillitsvalgtkonferanse på Sanner hotell. Flott at mange skoler hadde utsendinger fra sine lokallag, og det er plass til enda flere neste år. Konferansen er en god møteplass for oppdateringer på tariffavtale, lønnsoppgjør med lokale forhandlinger, og ikke minst rollen som tillitsvalgt i ulike spørsmål. Erfaringsdelingen er viktig på denne konferansen.

I år var det skifte av person i Utdanningsforbundet, som har ansvar for folkehøgskolene. Bjørn Sævareid ble takket av etter en lang periode. Han har vært vår mann i mange saker og fikk en stor takk for sitt engasjement og sin gode forståelse for vårt skoleslag. Ny er Bjørg Melbø Ratvik som hadde flere foredrag på konferansen og var sammen med oss for å bli bedre kjent. Vi ser fram til et godt samarbeid med henne. Hun har bred erfaring, er veldig allsidig og gruelig god i quiz!

Utdanningsforbundet. Einar Opsvik (FHF) og undertegnede fra NKF hadde også et nyttig møte med leder av Utdanningsforbundet nå i høst. Dette for å bli litt kjent med nyvalgt leder Geir Røsvoll og orientere han kort om vårt skoleslag og behov for videre samarbeid. Timen sammen med han var veldig hyggelig og gikk fort, han var godt orientert og kjenner folkehøgskolen, det er vi så glade for. Vi avtalte et årlig møte fremover for orientering og erfaringsutveksling.

Forskning. En stor nyhet er ny forskning på folkehøgskole. Flere prosjekter er i startgropa, noe som kan bety mer kunnskap om det vi ser og erfarer av utvikling med elevene våre, men ikke har helt belegg for, fordi det ikke foreligger forskningsresultater. Folkehøgskolerådet har engasjert NORCE (NORCE er et uavhengig forskningsinstitutt, som driver forskning, utvikling og innovasjon i samarbeid med offentlig og privat sektor med sikte på å ta kloke og bærekraftige valg for fremtiden). De ble tidlig overbevist om at her var det mye spennende og nytt, og ønsket derfor å stå helt fristilt i sin søknad om midler til Forskningsrådet.

Det er svært gledelig at NORCE har fått innvilget hele 12 mill kr til forskning i et prosjekt som de har kalt Engage. Prosjektet vil følge folkehøgskoleelever over tid og sammenligne med en gruppe som ikke har gått på folkehøgskole. En del av våre elever blir forespurt om intervjuer og spørreundersøkelser etter hvert som prosjektet kommer i gang. Referansegruppe er Folkehøgskole-

rådet. Første møte her blir i løpet av november. Jeg har stor tro på at vi kan få resultater som vi kan bruke i videre utvikling, i møte med myndigheter, foreldre og nye søkere.

Folkehøgskolefestival. Hurra! Det blir folkehøgskolefestival på Hedmarktoppen 20-22.05.2025. Hold av dagene! Vi håper alle skoler kan sende medarbeidere, og at mange kan delta med hele personalet, slik det var på sist festival. Deler av programmet er alt klart og vi kan allerede nå garantere god festivalstemning med store navn til konserter og seminarer.

Årsmøtet er lagt til siste del av festivalen den 22. Det betyr at utsendinger får noe reisestøtte til årsmøtet, som tidligere. Vi jobber for å ha festival annet hvert år, så det gjelder å gripe sjansen når den er der. Målet er å gi en fin avslutning på skoleåret og en god porsjon inspirasjon til neste skoleår. Det er flotte folk som jobber i folkehøgskolen, stor stas når vi kommer sammen til festival og fellesskap.

Organisering. I desember er det styremøter i NKF, IKF og Folkehøgskolerådet. Jeg ser fram til nyttige og gode diskusjoner. På sakskartet står blant annet organisering sentralt, der vi i dag har fire organisasjoner, og i tillegg Folkehøgskolerådet satt sammen av de fire. Vi har vedtak om å melde tilbake til årsmøtet i 2025 om fremdriften angående en god organisering for kristen folkehøgskole i framtida. •

Lærer Morten Johansen på Nordvestlandet folkehøgskole på tur med sine elever.

Endringer i Lands-overenskomst for utdanning

Av Steinar Sundvoll

Det er gjort noen endringer i Lands-overenskomst for utdanning som medfører at tillitsvalgt og rektor må forhandle en avtale.

Endringen gjelder tjenestereiser for alle ansatte på skolen. Det skilles mellom reiser utenom ordinær arbeidstid, som når en ansatt sendes på kurs eller reiser med elevene.

Kurs og andre tjenestereiser utenom ordinær arbeidstid

Her skal det utarbeides et lokalt reglement om kompensasjon. Når det gjelder reglement, så skal rektor drøfte det med tillitsvalgt. Det er naturlig at reglementet tas inn i personalhåndboka på skolen.

Kap. 1 Fellesbestemmelser, § 4 Arbeidstid, pkt. 4.7 Tjenestereiser

Det skal utarbeides lokalt reglement om kompensasjon for pålagt reisetid utenom ordinær arbeidstid i samarbeid med de tillitsvalgte. Arbeidstakere som pålegges å reise utenom ordinær arbeidstid, kompenseres i form av godtgjøring eller avspasering i henhold til reglementet. Reglementet skal drøftes med de tillitsvalgte.

Turer og reiser med elever

Når det gjelder reiser sammen med elever, så skal partene inngå en avtale om kostgodtgjøring, reiseutgifter og arbeidstid med videre. Dette gjelder ikke bare for lærerne, men

for alle ansatte. Her skal rektor og tillitsvalgt forhandle og bli enige om en løsning. Siden det gjelder alle ansatte, er det viktig at det ikke bare står i lokal avtale for pedagogisk personalet.

I virksomheter hvor arbeidstakere reiser sammen med elever/klienter/brukere, skal partene lokalt inngå avtale om kostgodtgjøring, reiseutgifter og arbeidstid med videre.

Fra sentralt hold er arbeidsgiverorganisasjonen (Virke) og arbeidstakerorganisasjonene (NKF og FHF) enige om at det er lurt å løse dette lokalt. Skulle en ikke greie å bli enige lokalt, vil en fra sentralt hold hjelpe til med å finne en løsning. jfr. Landsoverenskomst for utdanning § 4 punkt 4.7. •

For Markus var det positivt at folkehøgskolene startet opptaket allerede i november.

Markus valgte folkehøgskole:

– Jeg skal jobbe hele livet, nå vil jeg ha opplevelser

Foto: Svein Finneide

Av Julie Byberg Bø

21. nov: Markus Gundersen (19) har allerede fått plass på folkehøgskole fra neste høst.

Jeg skal jobbe hele livet, så jeg vil ta et år på folkehøgskole nå mens jeg har muligheten, sier Markus Gundersen (19).

Han bor i Helgeroa utenfor Larvik og har nylig takket ja til en plass på Fjell og vidde-linja på Sagavoll Folkehøgskole.

Markus har snart fullført lærlingtiden som bilmekaniker og bruker mye av fritiden sin på bilprosjekter og ekstrajobb på den lokale matbutikken. Nå ser han frem til et annerledes år med natur, turer og nye impulser.

– Jeg er ung, og da klarer jeg meg fint de ni månedene uten inntekt. Jeg ønsker heller å få de opplevelsene som man får på folkehøgskole.

En pause. – Jeg valgte å søke på folkehøgskole fordi jeg er gira på et friår med helt andre opplevelser enn det jeg er vant til, sier Markus.

Han ønska å bryte ut av hverdagsrutinen og få en avveksling fra jobb og «det samme gamle».

– Jeg håper året gir meg et godt nettverk over hele landet og mange gode opplevelser å se tilbake på. Det blir også spennende å flytte til et nytt sted og prøve internatlivet, sier han.

Etter å ha sett nærmere på linjene på Sagavoll, falt valget naturlig på Fjell og vidde.

– Jeg syntes linja så veldig interessant ut, og jeg har hørt mye bra om Sagavoll. Tidligere gikk jeg på speideren og trivdes veldig godt med det, så nå gleder jeg meg til å hente tilbake gleden av å gå tur og være ute i naturen.

Markus Gundersen har signert arbeidsavtale fra han er ferdig som lærling med permisjon for året på folkehøgskole, så han er sikra jobb når han er ferdig på skolen.

Foto: Privat

Et enkelt valg. – Jeg gleder meg mest til å oppleve norsk natur og steder jeg aldri ellers ville reist til, sammen med andre som også har lyst til det, sier Markus.

For Markus var det også positivt at opptaket til Sagavoll startet allerede i november.

– Det gjør det lettere å planlegge og forberede seg til framtiden. Jeg var ikke i tvil om at jeg skulle si ja og ble veldig glad da jeg fikk svaret, sier han.

Markus har signert arbeidsavtale fra han er ferdig som lærling med permisjon for året på folkehøgskole, så han er sikra jobb når han er ferdig på skolen.

– Dette gjør det enda lettere å ta valget, sier han. •

Henriette (18):

– Friår med kun jobb eller reise var ikke riktig for meg

Foto: Svein Finneide

Av Julie Byberg Bø

Henriette Stengel Myrheim var sikker på en ting; hun ville ikke gå direkte fra videregående til universitet eller høyskole.

Jeg har lenge vært usikker på hva jeg vil utdanne meg som, men én ting var sikkert – jeg ville ikke rett på universitet eller høyskole, sier Henriette Stengel Myrheim.

Henriette er 18 år og går nå på videregående i Elverum. Nylig fikk hun vite at hun hadde fått plass på Radio og podcast-linja ved Danvik folkehøgskole til neste høst.

– Jeg følte at et friår der jeg bare jobbet eller reiste ikke var riktig for meg. På folkehøgskolen får jeg et avbrekk samtidig som jeg kanskje finner ut hva jeg vil videre, sier hun.

Interesse for medier. Henriette søkte folkehøgskole før opptaket startet 15. november og fikk svar rett etter. Da tilbudet om skoleplass kom, var hun ikke i tvil.

– Det føltes nesten som en drøm. Jeg hadde gått rundt i en måned og vært nervøs for om jeg kom inn eller ikke, så det var helt fantastisk å få beskjeden, forteller hun.

Etter tre år med studiespesialisering ønsket Henriette et avbrekk fra tradisjonell skole, men samtidig å lære noe nytt. Valg av skole og linje var naturlig for Henriette.

– Jeg har alltid syntes at medier er interessant, men har vært usikker på hvilke områder innenfor medier jeg vil drive med. Jeg liker å prate om alt mulig, så jeg tenkte at radio og podcast kom til å passe meg bra, sier hun.

Gleder seg til det faglige og sosiale.

Henriette gleder seg til å oppleve både det faglige og det sosiale på folkehøgskolen.

– Jeg ser fram til å lære om noe jeg har interesse for, men også til å møte nye mennesker og få opplevelser jeg ikke ellers hadde fått, sier hun.

Henriette vil gå inn i året med en positiv innstilling og ønsker å bli med på så mye som mulig.

– Mine forventninger er egentlig bare å ha det gøy og lære så mye som mulig, sier Henriette.

– Lærer på en annen måte. Henriette tror året på folkehøgskole vil gi verdifulle erfaringer, uansett hva hun ender opp med å gjøre etterpå.

– Hvis jeg finner ut at medier er noe jeg vil utdanne meg innenfor, er det jo nyttig. Og hvis jeg finner ut at det ikke er for meg, har jeg likevel lært mye og skapt minner for livet, forklarer hun.

Hun ser også folkehøgskoleåret som en fin pause fra karakterpress og tradisjonell skole.

– Man får et år der man slipper å tenke på karakterer, men samtidig lærer man masse på en annen måte, sier hun.

– Positivt med tidlig opptak. Henriette synes det er positivt at opptaket til folkehøgskolene nå skjer allerede i november.

– Da får man vite tidligere hva man skal gjøre etter videregående, og slipper å gå lenge og være stresset for det, sier hun.

Med positive forventninger og et åpent sinn ser Henriette frem til året på Danvik.

– Jeg ønsker å lære mye nytt, få nye vennskap og skape minner for livet, avslutter hun. •

Foto: Privat

Henriette Stengel Myrheim skal begynne på Danvik folkehøgskole neste høst.

20 spørsmål til din allmenndannelse – eller bare for moro!

Fasit fra nr 3/2024

1. Hva kalles den tilstanden hvor vanlige lyder, f.eks. smatte-lyder, kan forårsake sterkt ubehag og irritasjon?
2. Hva kalles musikk som virker som usammenhengende eller meningsløs mislyd?
3. Hva ligger det i at Norge har parlamentarisme?
4. Johan Sverdrup var en av pådriverne for parlamentarisme i Norge. Hvilket parti var han med på å stifte?
5. En kjent kvinnesakskvinne ble født på Sagatun, Norges første folkehøgskole, på Hamar hvor hennes far var en av grunnleggerne. Hva het hun?
6. Når startet Sagatun folkehøgskole?
7. I hvilket århundre foregikk tredveårskrigen?
8. Nevn ett år Martin Luther levde?
9. Nevn ett år Martin Luther King levde?
10. Hva kalles smeltet berg som opptrer under jorden?
11. Hvor lang må en fotballbane være for å tilfredsstille internasjonale mål?
12. Sparker, kaster eller slår man ballen i cricket?
13. Donald J. Trump blir USAs neste president. Hva står J for?
14. Hva het realityprogrammet han hadde på TV?
15. Hvilken kjent artist het egentlig Robert Allen Zimmerman?
16. Hvilken norsk gruppe har gitt ut låten Piya Piya Calling?
17. Hva er høyeste bot for bruk av håndholdt mobil når du kjører bil?
18. Kan man begynne å øvelseskjøre med en gang man er fylt 16 år?
19. Hva het faren til Rakel og Lea i Bibelen?
20. Hvem giftet de seg med?

DUSK STREK	B	TEGN KALUPT	DRINK KLIPT, HØGSET	T
	A	K	S	E
E	D	←	N	E
F	↓	FOLDET HENDER	B	A
E	F	YR	R	U
NORIK BY	↓	D	R	Ø
UT- TALE- RETT	E	STYRE- AN- ØFNING	DEN KAN VIRKE KROTTIG	MÅNE- FASE
↓	Y	T	R	I
LTP, LÅT	T	O	N	E
LITEN KULE	E	R	T	↓
↓	C	↓	D	A
LTP ØDESSA SHEL- SHIP	E	L	E	U
↓	B	R	I	G
ROL- IGE	↓	S	O	L
↓	S	E	D	A
	T	→	S	O

Fasit:
 1. Misofoni; 2. Kakofoni; 3. At regjeringen så lenge fiertallet i nasjonalforsamlingen tillater; 4. Venstre; 5. Katti Anker Møller; 6. 1.nov 1864;
 7. 1600-tallet (1618-1648); 8. 1483-1546; 9. 1929-1968; 10. Magma;
 11. Mellom 100 og 110 meter; 12. Kaster og slår; 13. John;
 14. The Apprentice; 15. Bob Dylan; 16. Karpe; 17. 10 200 kroner og tre prikker i førerkortet; 18. Bare hvis man har tatt trafikkallegrunnkurs først;
 19. Laban; 20. Jakob

Kryssord

Demokratihaien

JAKT-ROP
GNAGSÅR
SPIS

RONER-TALL
10

ØKO-LOGISK OPPGØR
LJÅSKAFT

SKRED, RAS
SLANGE

LITEN KULE

TØY-STOFF
BE-SKYTTELSE

TERR-ENG
SLAG-MARK
IKKE BETALT KRAV
SYN-BOL-ENE
OM, OVER

PER-SONLIG VEKST
NYNNE
FORBE-REDE

LADET ATON (ONV.)
SETT

SYNKE, DALE

EKST-ENSOR
ELTE
NDENT SVING I TRAFIKKEN
AL-LELL

SYMBOL ØKSTED
ILD-FULLT

VOKS, ØK
IKKE FLERE
ODDE

MUSIKK-FORN
FJERN-SYN

BY I JORDAN AVIS (FORK.)

LEGGE MERKE TIL
KD. TEGN SVØVEL
ROR-PINNE
ENG-STELSE

KNUD-RET
RUS

Kryssord: Rolf Bangseid. Fasit kommer i neste nummer.

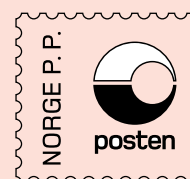
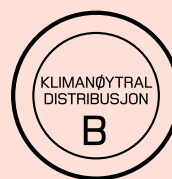
ISSN 2535-3284

Returadresse:

IKF

P.b. 9140 Grønland

0133 Oslo

Illustrasjon: Karoline Holhjem Soldal

Du trenger ikke være ansatt i folkehøgskolen eller være medlem av NKF for å abonnere på steg. Abonnement tegnes hos Hilde på NKF-kontoret: hilde@ikf.no. Kr 200 for ett år.

Tema for neste nummer: Pålogget
Frist for innlevering av stoff: 18. januar